

ПОСІБНИК
до екзамену з географії
для ВОСЬМИКЛАСНИКІВ
від 2021/2022 навчального року

Центральна екзаменаційна комісія
Варшава 2020

Редакційна колегія:

Томаш Новацкі (ЦЕК)
Войцех Чернікевіч (ЦЕК)
д-р Маріола Трач (ПУ у Кракові)
Марлена Кегель (ОЕК у Познані)
Мечислав Сова (ОЕК у Кракові)
Марек Петрушка (ОЕК у Вроцлаві)
д-р Віолетта Козак (ЦЕК)
д-р Марцін Смолік (ЦЕК)

Рецензенти:

д-р габ. Томаш Вітес (Варшавський університет)
д-р габ. Томаш Опах (НУПТН у Тронгеймі)
д-р Божена Кіціньска (Варшавський університет)
д-р Томаш Карповіч (Варшавський університет) – мовне рецензування

Посібник розроблено Центральною екзаменаційною комісією у співпраці з окружними екзаменаційними комісіями.

Центральна екзаменаційна комісія
вул. Юзефа Левартовського, 6, 00-190 Варшава
тел. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Окружна екзаменаційна комісія в Гданську
вул. На Стоку, 49, 80-874 Гданськ
тел. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Окружна екзаменаційна комісія у Явожні
вул. Адама Міцкевича, 4, 43-600 Явожно
тел. 32 616 33 99
oke@oke.jaworzno.pl

Окружна екзаменаційна комісія у Кракові
мікрорайон Шкільне, 37, 31-978 Краків
тел. 12 683 21 01
oke@oke.krakow.pl

Окружна екзаменаційна комісія у Ломжі
пр. Легіонів, 9, 18-400 Ломжа
тел. 86 216 44 95
sekretariat@oke.lomza.pl

Окружна екзаменаційна комісія у Лодзі
вул. Ксаверія Праусса, 4, 94-203 Лодзь
тел. 42 634 91 33
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Окружна екзаменаційна комісія у Познані
вул. Гронова, 22, 61-655 Познань
тел. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Окружна екзаменаційна комісія у Варшаві
пл. Європейська, 3, 00-844 Варшава
тел. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Окружна екзаменаційна комісія у Вроцлаві
вул. Тадеуша Зелінського, 57; 53-533 Вроцлав
тел. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

Зміст

1.	Опис екзамену з географії для восьмикласників	5
	Вступ	5
	Завдання на екзамені	5
	Опис екзаменаційної роботи	6
	Правила оцінювання	7
	Матеріали та допоміжне приладдя на екзамені з географії	7
2.	Приклади завдань з рішеннями	8
	Подорожуємо Польщею та світом	9
	Рухи Землі. Географічні координати	24
	Польща на фоні Європи	30
	Вибрані проблеми та географічні регіони неєвропейських країн світу	57

1.

Опис екзамену з географії для восьмикласників

Вступ

Географія є одним з факультативних екзаменаційних предметів на іспиті для восьмикласників

Екзамен з географії для восьмикласників перевіряє, на якому рівні учень 8 класу початкової школи виконує вимоги, що зазначені у [загальноосвітній навчальній програмі для другого етапу освіти \(4-8 класи\)](#).

В *Посібнику* подано приклади екзаменаційних завдань разом із рішеннями, а також пояснюється, як вони співвідносяться з вимогами навчальної програми. Завдання в *Посібнику* не вичерпують усіх типів завдань, які можуть з'явитися в екзаменаційній роботі, а також не ілюструють усіх вимог з географії, що містяться у навчальній програмі. Тільки реалізація усіх вимог з навчальної програми, як базових, так і поглиблених, може гарантувати отримання учнями відповідної географічної освіти, включно з їх належною підготовкою до екзамену для восьмикласників¹.

ЗАВДАННЯ НА ЕКЗАМЕНІ

В екзаменаційній роботі знаходяться завдання як закритого, так і відкритого типу.

Закриті завдання – це такі завдання, у яких учень обирає відповідь серед поданих варіантів. Відкриті завдання включають, зокрема:

- завдання множинного вибору
- завдання типу правда-неправда
- завдання на вибір відповідності.

Відкриті завдання – це такі, у яких учень самостійно формулює відповідь. Відкриті завдання включають, зокрема:

- завдання на заповнення пробілів в реченні або короткому тексті одним або кількома словами
- завдання з короткою відповіддю, що вимагають відповіді у вигляді повного речення або двох-трьох речень, які перевіряють навички пов'язані з аргументуванням, міркуванням, поясненням, обґрунтуванням, формулюванням думок.

Екзаменаційні завдання стосуватимуться наступних тематичних сфер та будуть перевіряти рівень володіння географічними навичками, описаними у навчальній програмі:

- аналіз даних, отриманих під час польових спостережень та вимірювань, та формулювання висновків на їх основі

¹ Вчитель географії зобов'язаний виконати всі основні вимоги навчальної програми **перед** екзаменом для восьмикласників.

- використання планів, карт, фотографій, малюнків, схем, діаграм, статистичних даних, вихідних текстів (у тому числі, отриманих за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій) для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації
- інтерпретація карт різного змісту
- визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами природного, соціально-економічного та культурного середовища, формулювання теореми про закономірності, здійснення узагальнень
- оцінка соціокультурних та економічних явищ та процесів, що відбуваються в Польщі та в різних регіонах світу
- ставлення питань, формулювання гіпотез та пропонування рішення проблем, що стосуються географічного середовища
- здатність сприймати простір та вміння оперувати просторовою уявою
- аналіз раціональної проєкологічної та соціальної діяльності
- аналіз можливостей застосування географічних знань та умінь у повсякденному житті.

Близько 50% завдань стосуватиметься географії Польщі та близько 50% завдань – фізичної географії.

ОПИС ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Екзамен для восьмикласників з географії триває 90 хвилин².

Кількість завдань, а також кількість балів, які можливо отримати за окремі типи завдань, зазначені у наведеній нижче таблиці.

Тип завдань	Кількість завдань	Загальна кількість балів	Частка у сумарному результаті
закриті	13-17	близько 17	близько 50%
відкриті	7-13	близько 17	близько 50%
ЗАГАЛОМ	20-30	34	100%

Завдання стосуються різного змісту, перевіряють рівень опанування різних навичок і відрізняються рівнем складності та способів надання відповіді. Вони в основному перевіряють комплексні навички, такі як аналіз, порівняння, міркування та узагальнення. Вони можуть виступати окремо або в тематичних блоках. Вони стосуються різноманітної тематики, а також посилаються на різноманітні джерельні матеріали, в т.ч.: тексти, картографічні матеріали, фотографії та статистичні дані.

²Тривалість екзамену може бути збільшена як для учнів з особливими освітніми потребами, в т.ч. з обмеженими можливостями, так і для іноземців. Подробиці викладені в Розпорядженні директора Центральної екзаменаційної комісії щодо деталей способів пристосування умов та форм проведення іспиту для восьмикласників у конкретному навчальному році.

Екзаменаційна робота включатиме блоки завдань або окремі завдання. Блок завдань може містити від двох до чотирьох завдань у спільному контексті, що базуються наприклад на спільному джерельному матеріалі. Блок завдань може складатися із закритих завдань та відкритих завдань.

ПРАВИЛА ОЦІНЮВАННЯ

Закриті завдання

Закриті завдання оцінюються – залежно від максимальної кількості балів, які можна отримати за правильне вирішення даної задачі – за наступними правилами:

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

АБО

2 бали – повністю правильна відповідь.

1 бал – частково правильна відповідь або неповна відповідь.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Відкриті завдання

За вирішення відкритого завдання можна отримати від 0 до 2 балів. Схема оцінювання кожного завдання розробляється окремо. За кожне правильне рішення, окрім описаних у правилах оцінювання, може бути присвоєно максимальну кількість балів за умови, що рішення фактично правильне, відповідно до інструкції та умов завдання.

ДОПОМІЖНІ МАТЕРІАЛИ ТА ПРИЛАДИ НА ЕКЗАМЕНІ З ГЕОГРАФІЇ

Допоміжні прилади, якими можуть користуватися учні під час екзамену з географії для восьмикласників:

- лінійка
- простий калькулятор.

Детальна інформація про допоміжні матеріали та прилади, якими можуть користуватися учні під час екзамену для восьмикласників (в т.ч. особи, для яких умови екзамену адаптовано), буде вказана в Оголошенні директора Центральної екзаменаційної комісії.

2.

Зразки завдань з розв'язками

В *Посібнику* для кожного завдання наведено:

- кількість балів, які можливо отримати за його вирішення (після номеру завдання)
- найважливіші загальні та детальні вимоги, що перевіряються у цьому завданні
- правила оцінювання завдань
- правильне вирішення кожного закритого завдання, а також зразкове вирішення кожного відкритого завдання.

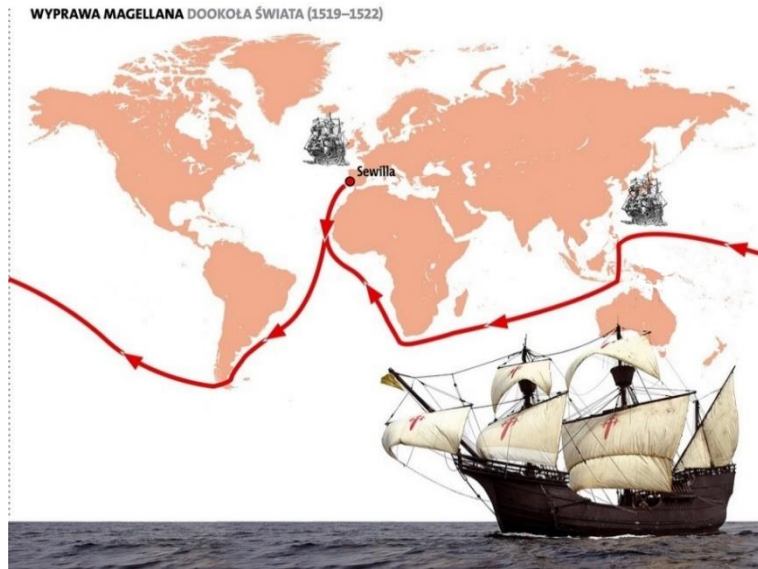

ПОДОРОЖУЄМО ПОЛЬЩЕЮ ТА СВІТОМ

Завдання 1. (0–1)

На карті № 1 зображено маршрут експедиції Фернана Магеллана (1519-1522), а на карті № 2 – маршрут Круїзу незалежності (2018-2019).

1.

На основі: www.wf1.xcdn.pl

2.

На основі: www.leba.eu

Заверши речення. Вибери вірну відповідь серед наведених.

Маршрути обох рейсів проходили через

- A. Арктику та Антарктику.
- B. Панамський канал і Суецький канал.
- C. океани: Атлантичний, Тихий та Індійський.
- D. Гібралтарську протоку і Магелланову протоку.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

III. Материками та океанами на Землі: розміщення материків і океанів, перші географічні експедиції. Учень:

- 2) називає назви материків та океанів, а також вказує їхнє розташування на [...] карті світу [...];

- 3) вказує на карті [...] морські території на маршрутах перших географічних експедицій.

VII. Географія Європи: розташування та межі материка, [...] основні риси природного середовища Європи [...] Учень:

- 1) характеризує [...] положення [...] берегової лінії Європи.

XIV. Вибрані проблеми та географічні регіони Азії: [...] Близький Схід [...]. Учень:

- 9) характеризує регіон Близького Сходу [...].

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

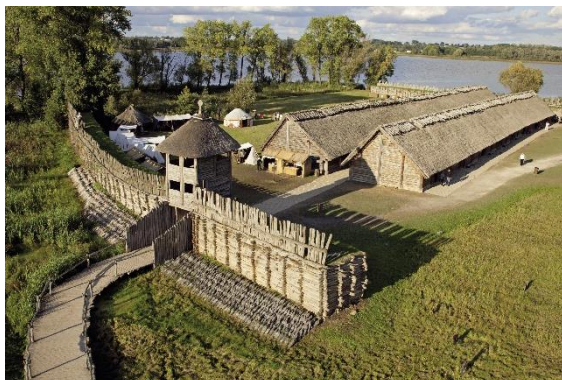
Рішення

C

Завдання 2. (0–1)

На фотографіях показані вибрані об'єкти культурної спадщини Європи.

1.

2.

3.

4.

На основі: national-geographic.pl, reisroutes.be, metro.co.uk, historia.org.pl

Заверши речення. Вибери вірну відповідь серед наведених.

Одним із об'єктів античної середземноморської культури є споруда, зображена на фотографії номер

A. 1.   B. 2.   C. 3.   D. 4.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] фотографій [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

VII. Географія Європи [...]. Учень:

13) демонструє взаємозв'язок між розвитком туризму в Південній Європі та [...] спадщиною середземноморської культури.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

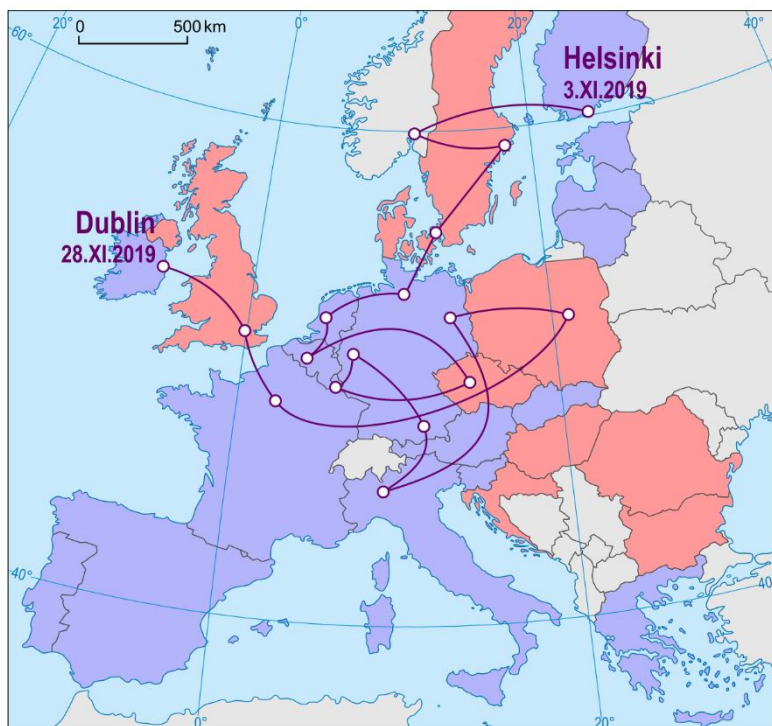
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

B

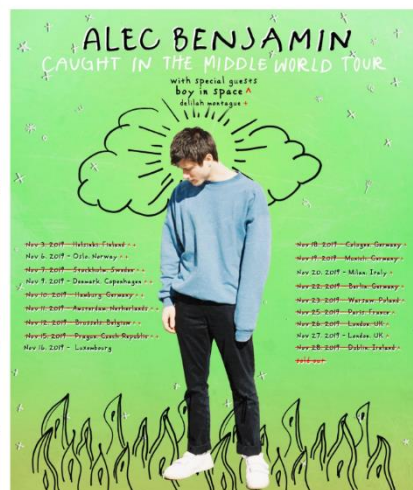
Завдання 3.

На карті наведено європейську частину концертного туру Алека Бенджаміна, який пройшов у листопаді 2019 року. Артист відвідав тоді 14 країн.

Країни-члени Європейського Союзу у 2019 році

- в Єврозоні
- за межами Єврозони

На основі: www.alecbenjamin.com

Завдання 3.1. (0–1)

Заповни таблицю. Введи у відповідні місця назви країн, в яких Алек Бенджамін зіграв концерт у листопаді 2019 року.

Опис країни, в якій виступив Алек Бенджамін	Назва країни
Єдина країна в концертному турі, в якій Алек Бенджамін не виступив у столиці.	
Країна, де артист не давав концертів, однак він двічі пересувався над її територією.	
Країна, яка не була членом Європейського Союзу в 2019 році, в якій виступав Алек Бенджамін.	

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.
3. Інтерпретація карт різного змісту.

Детальні вимоги

VII. Географія Європи. Учень:

- 2) представляє політичний поділ Європи та роль Європейського Союзу в соціально-економічних змінах на континенті.

Правила оцінювання

1 бал – наведення трьох правильних назв країн.

0 балів – неправильна чи неповна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Опис країни, в якій виступив Алек Бенджамін	Назва країни
Єдина країна на концертному турі, в якій Алек Бенджамін не виступив у столиці.	<i>Італія</i>
Країна, де артист не давав концертів, однак він двічі пересувався над її територією.	<i>Австрія</i>
Країна, яка не була членом Європейського Союзу в 2019 році, в якій виступав Алек Бенджамін.	<i>Норвегія</i>

Завдання 3.2. (0–1)

Прочитай з карти і запиши, скільки офіційних валют є в країнах, де відбулися концерти артиста.

Відповідь: .....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.
3. Інтерпретація карт різного змісту.

Детальні вимоги

VII. Географія Європи. Учень:

- 2) представляє політичний поділ Європи та роль Європейського Союзу в соціально-економічних змінах на континенті.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

7

Завдання 3.3. (0–1)

25 листопада в Парижі день тривав 8 годин і 48 хвилин, а наступний день у Лондоні був на 23 хвилин коротший. Цю різницю помітив журналіст, який слідував за співаком.

Познач два речення, які пояснюють зміну тривалості дня, яку спостерігав журналіст.

- A. Париж і Лондон лежать на різних меридіанах.
- B. На північній півкулі в листопаді наступні дні стають коротшими.
- C. Лондон розташований більше на захід ніж Париж.
- D. Лондон має інший офіційний час ніж Париж.
- E. У Європі в листопаді, чим далі на північ, тим ночі довші.

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

7. Визначення закономірностей у зоні просторової диференціації умов природного середовища [...].

II. Навички та застосування знань на практиці.

4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами природного середовища [...].

Детальні вимоги

V. Рухи Землі [...] Учень:

3) пояснює зв'язок між обертовим рухом та видимим пересуванням і височінням Сонця, існуванням дня і ночі [...], наявністю часових поясів.

Правила оцінювання

1 бал – правильне зазначення двох речень.

0 балів – неправильна, неповна відповідь або немає відповіді.

Рішення

BE

Завдання 4. (0–1)

На карті представлено пояси рельєфу Польщі, вибрані пояси позначено цифрами I-IV.

На наступних фотографіях показано характерні форми, що зустрічаються в національних парках, розташованих в одному поясі рельєфу.

лесовий яр

карстова долина

кам'яна річка

На основі: www.polskiekrajobrazy.pl, static.epodreczniki.pl

Заверши речення. Вибери відповідь А або В і доповнення 1, 2, 3 або 4.

Форми, зображені на фотографіях, наявні у національних парках, що розташовані в поясі

А.	високогірського рельєфу,	що позначений на карті цифрою	1.	I.
			2.	II.
В.	гірського рельєфу,		3.	III.
			4.	IV.

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

2. Ознайомлення з вибраними ландшафтами Польщі [...], їх основними ознаками та складовими.

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] фотографій для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

II. Ландшафт Польщі: [...] високогірський (Краківсько-Ченстоховська височина) [...], Учень:

- 2) представляє основні риси ландшафту Польщі та показує його різноманітність.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

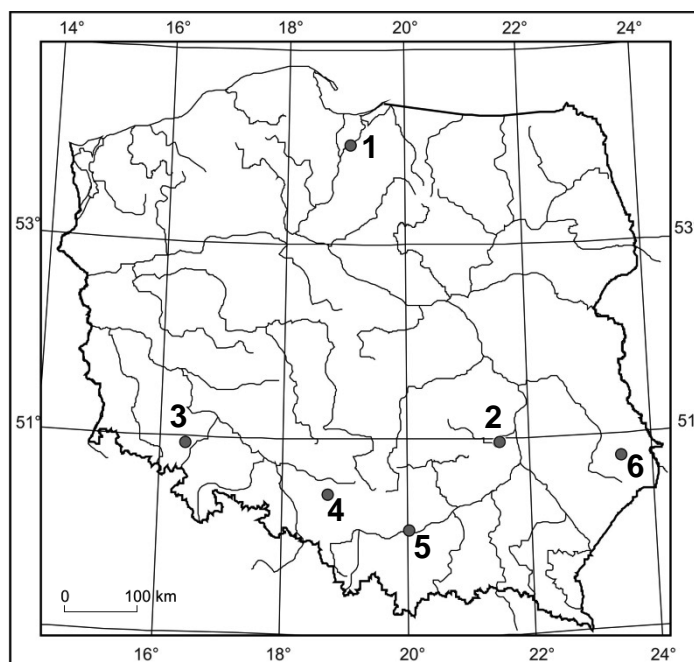
0 балів – неправильна, неповна відповідь або немає відповіді.

Рішення

A3

Завдання 5. (0-2)

На карті Польщі цифрами від 1 до 6 позначено розташування вибраних об'єктів, внесених до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Нижче літерами А–F позначено назви об'єктів, розташування яких зображено на карті.

- A. Старе місто в Замості
- B. Старе місто в Кракові
- C. Закрита шахта свинцевої, цинкової та срібної руди в Тарновських Гурах
- D. Шахти смугастого кременю в Кшемьонках
- E. Церква миру у Свідниці
- F. Тевтонський замок у Мальборку

Заповни таблицю. Поруч із географічними координатами запиши номер, яким позначено розташування об'єкта на карті, та літеру, якою позначено його назву.

Географічні координати об'єкта	Розташування об'єкта на карті (введи номер)	Назва об'єкта (вкажи літеру)
50°30'N; 18°50'E		
50°50'N; 16°30'E		
54°00'N; 19°00'E		

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

3. Розуміння основних особливостей географічного середовища Польщі [...].

Детальні вимоги

II. Ландшафт Польщі [...]. Учень:

б) описує найважливіші об'єкти [...] культурної спадщини Польщі та вказує їх на карті.

VI. Географічні координати [...]. Учень:

2) на основі заданих географічних координат вказує розташування точок [...] на картах у різних масштабах.

X. Суспільство та економіка Польщі на фоні Європи: туристична привабливість Польщі. Учень:

15) характеризує на прикладах туристичні ресурси Польщі та вибрані об'єкти зі Списку світової культурної та природної спадщини ЮНЕСКО, що знаходиться у Польщі [...].

Правила оцінювання

2 бали – правильне заповнення трьох рядків.

1 бал – правильне заповнення двох рядків.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Географічні координати об'єкта	Розташування об'єкта на карті	Назва об'єкта
50°30'N; 18°50'E	4	C
50°50'N; 16°30'E	3	E
54°00'N; 19°00'E	1	F

Загальні вимоги

- II. Навички та застосування знань на практиці.
 2. Використання планів [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

I. Карта [...]. Учень:

- 1) використовує легенду карти для отримання інформації та масштаб карти для обчислення відстані між вибраними об'єктами.

VIII. Сусіди Польщі. Учень:

- 2) розробляє маршрут туру по Литві та Білорусі з урахуванням обраних ресурсів природного та культурного середовища.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

4200 м

Завдання 6.2. (0-2)

Заповни таблицю. Введи назви об'єктів, що закінчують перші два етапи екскурсії. Опиши третій етап екскурсії, включаючи напрям мандрівки та два об'єкти, які проходиш повз.

Етап	Опис етапу екскурсії	Об'єкт в кінці екскурсії
1.	Від залізничного вокзалу йдемо на північний схід до храму, що становить вхід на територію старого міста.	.....
2.	Йдемо на північ, повз костел св. Терези та церкву св. Трійці, після чого повертаємо на північний схід в долину Вілейки. Рухаючись долиною на північ, доходимо до костелу св. Анни, потім повертаємо на захід і, обходячи Замкову гору з південної сторони, підходимо до важливої сакральної споруди.	.....
3.	....	Костел святих Петра та Павла.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] планів [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

VIII. Сусіди Польщі: Учень:

- 2) розробляє маршрут туру по Литві та Білорусі з урахуванням обраних ресурсів природного та культурного середовища.

Правила оцінювання

2 бали – правильне заповнення трьох рядків.

1 бал – правильне заповнення двох рядків.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

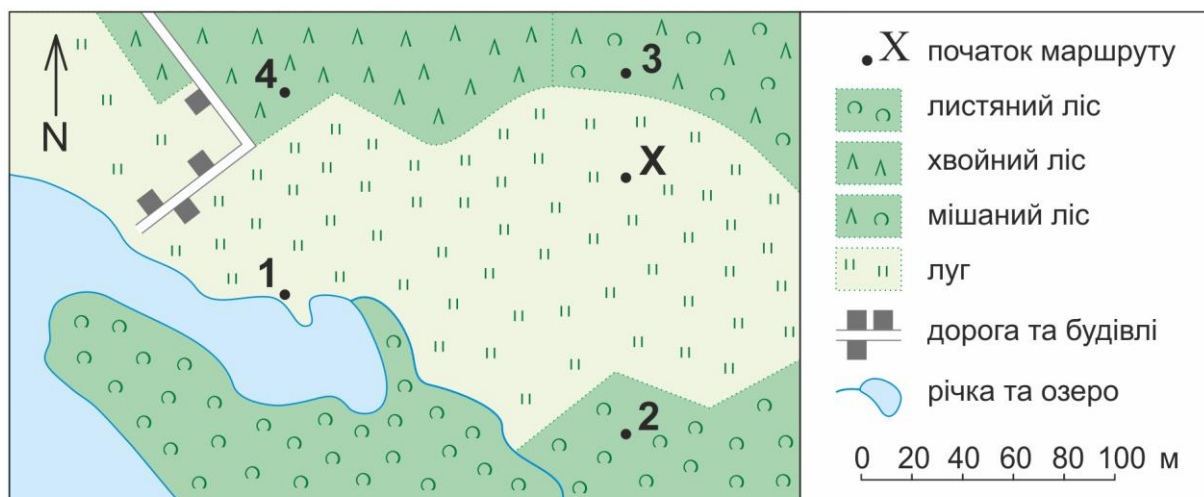
Зразок рішення

Етап	Опис етапу екскурсії	Об'єкт в кінці екскурсії
1.	Від залізничного вокзалу йдемо на північний схід до храму, що становить вхід на територію старого міста.	<i>Остра брама</i>
2.	Йдемо на північ, повз костел св. Терези та церкву св. Трійці, після чого повертаємо на північний схід в долину Вілейки. Рухаючись долиною на північ, доходимо до костелу св. Анни, потім повертаємо на захід і, обходячи Замкову гору з південної сторони, підходимо до важливої сакральної споруди.	<i>Кафедра св. Станіслава (кафедра)</i>
3.	<i>Йдемо на північний схід уздовж берегу Вілії (вулиця Костюшка). Проходимо повз Замкову гору, гирло Вілейки, пагорб Трьох христів, стадіон, кільце.</i>	Костел святих Петра та Павла.

Завдання 7. (0–1)

Скаути організували заняття на місцевості, які перевіряли навички використання компаса. Учасники не отримали карти, вони мали пройти маршрут відповідно до інструкцій, написаних на картках, прихованих у декількох місцях.

Нижче - карта місцевості, в якій були організовані заняття, та картки з вказівками, розташовані в тому порядку, в якому їх читали. На місці, позначеному на карті літерою Х, скаути отримали компас і першу картку з інформацією. Наступні вказівки були сховані в трьох місцях, позначених на карті цифрами 1–4.

На основі: mapy.geoportal.gov.pl

У якому порядку скаути подолали маршрут? Вибери відповідь серед наведених.

- A. X, 3, 2, 4, 1.
- B. X, 2, 1, 4, 3.
- C. X, 3, 1, 2, 4.
- D. X, 2, 3, 1, 4.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

I. Карта Польщі: загальногеографічна карта [...] (друкована та цифрова), масштаб карт, умовні знаки на карті, зміст карти. Учень:

- 1) використовує легенду карти для отримання інформації [...].

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

A

Завдання 8. (0–1)

На карті показаний один з пагорбів, розташованих у Варшаві. Горизонталі на карті доповнено бергштрихами, значень горизонталей не вказано.

На карті червоною лінією та стрілками позначено маршрут по схилах. Наступні етапи маршруту проводилися поперемінно вгору і вниз.

На основі: www.biegigorskie.pl

Проаналізуй маршрут і прочитай на карті, скільки відрізків маршруту веде вниз. Відповідь запиши у визначене місце.

Відповідь: .....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.
3. Інтерпретація карт різного змісту.

Детальні вимоги

I. Карта Польщі: туристична карта [...] (друкована та цифрова), масштаб карт, умовні знаки на карті, зміст карти. Учень:

- 1) використовує легенду карти для отримання інформації [...].
- 4) читає зміст карти [...] з посиланням на елементи географічного середовища наявні на місцевості.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

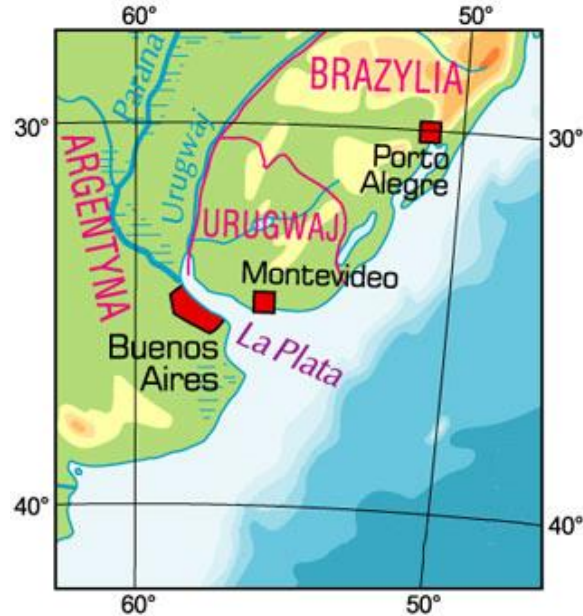
Рішення

4

РУХИ ЗЕМЛІ. ГЕОГРАФІЧНІ КООРДИНАТИ

Завдання 9.

На карті представлено фрагмент Південної Америки.

На основі: www.wiking.edu.pl

Завдання 9.1. (0–1)

Доповни наведені нижче речення так, щоб вони містили правильну інформацію. Познач один із термінів, наведених у кожних дужках.

Довгота крайньої (східної/західної) точки Уругваю складає 53°W. Протяжність вздовж паралелі Уругваю становить (5° / 9°).

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

VI. Географічні координати: широта і довгота; математично-географічне розташування точок та зон, протяжність вздовж меридіанів. Учень:

2) на основі заданих географічних координат вказує розташування точок та зон на картах у різних масштабах.

Правила оцінювання

1 бал – правильне зазначення двох відповідей.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Довгота крайньої (східної / західної) точки Уругваю складає 53°W. Протяжність вздовж паралелі Уругваю становить (5° / 9°).

Завдання 9.2. (0–1)

Заверши речення. Вибери відповідь А або В і обґрунтування 1, 2, 3 або 3.

21 березня висота полуденного Сонця більша

А.	в Порту-Алегрі, ніж у Буенос-Айресі,	оскільки	1.	Порту-Алегрі розташоване ближче до екватора.
	В.		у Буенос-Айресі ніж у Порту-Алегрі,	2.
3.				Буенос-Айрес має меншу широту, ніж Порту-Алегрі.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

- Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

V. Рухи Землі [...]. Учень:

- демонструє зміни освітлення Землі в перші дні астрономічних пір року.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неправильна, неповна відповідь або немає відповіді.

Рішення

A1

Завдання 10. (0–1)

Цифри показують довжину тіні, яку кидає дерево на північній півкулі, у вибрані дні року опівдні.

Сформулюй залежність між довжиною тіні та висотою полуденного Сонця.

.....

.....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

7. Визначення закономірностей у зоні просторової диференціації умов природного середовища [...].

II. Навички та застосування знань на практиці.

4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами природного середовища [...].

Детальні вимоги

V. Рухи Землі [...]. Учень:

5) демонструє зміни освітлення Землі в перші дні астрономічних пір року.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

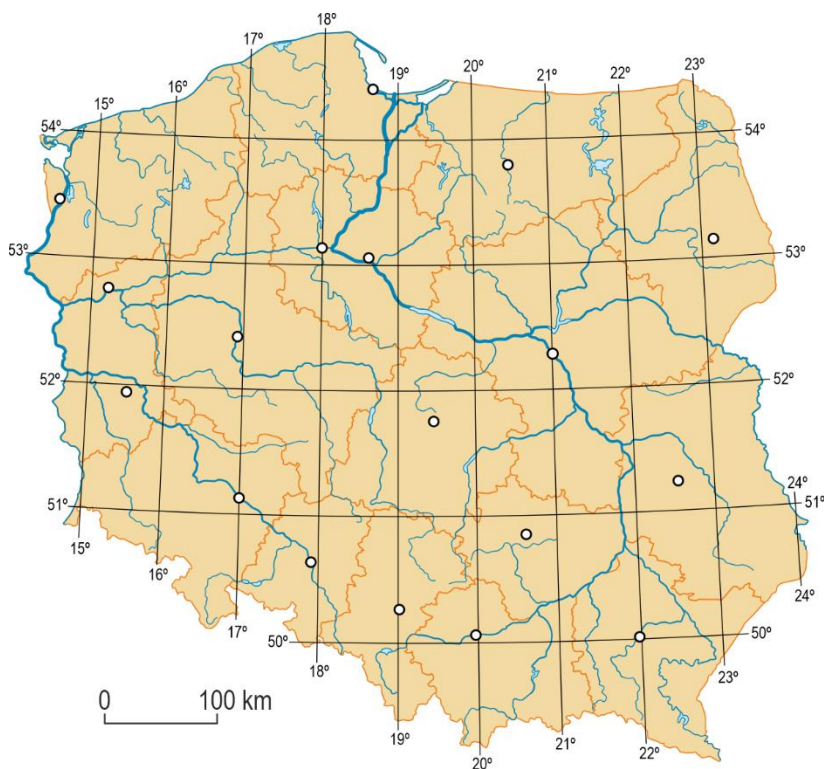
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

Чим вище Сонце над горизонтом опівдні, тим коротша тінь.

Завдання 11. (0–1)

На карті показано розташування воєводських міст.

Заповни таблицю. На основі карти вкажи назви міст, описи яких наведені в таблиці.

Опис міста	Назва міста
Воєводське місто, в якому Сонце опівдні височіє на 16 хвилин раніше, ніж у Вроцлаві.	
Воєводське місто, в якому день влітку триває найдовше.	

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

3. Розуміння основних особливостей географічного середовища Польщі [...].

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для [...] представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи [...] Учень:

4) вказує назви воєводств та їх столиць і вказує їх на карті.

V. Рухи Землі [...]. Учень:

3) пояснює зв'язок між осьовим рухом та видимим пересуванням і висотою кульмінації Сонця [...];

5) демонструє зміни освітлення Землі в перші дні астрономічних пір року.

Правила оцінювання

2 бали – дві правильні відповіді.

1 бал – одна правильна відповідь.

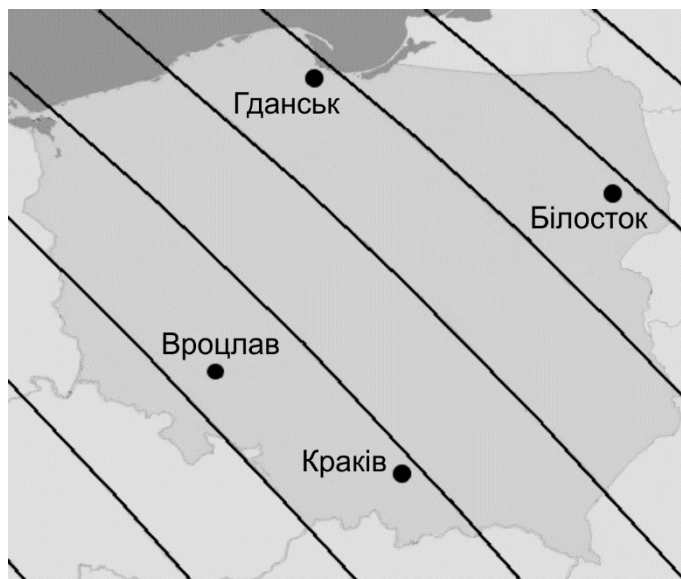
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Опис міста	Назва міста
Воєводське місто, в якому Сонце доходить до найвищої точки на 16 хвилин раніше, ніж у Вроцлаві.	<i>Варшава</i>
Воєводське місто, в якому день влітку триває найдовше.	<i>Гданськ</i>

Завдання 12. (0–1)

В Поморській грозівій обсерваторії розроблено карту, яка демонструє лінії одночасного сходу сонця 17 червня 2017 року.

На основі: www.burzelniska.pl

На основі карти вкажи правильний порядок сходу Сонця у містах, позначених на карті. Вибери вірну відповідь серед наведених.

- A. Гданськ, Білосток, Вроцлав, Краків.
- B. Білосток, Гданськ, Краків, Вроцлав.
- C. Білосток, Краків, Гданськ, Вроцлав.
- D. Вроцлав, Краків, Гданськ, Білосток.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

V. Рухи Землі: Земля у Сонячній системі; осьовий і орбітальний рух; наслідки рухів Землі.

Учень:

- 2) [...] визначає [...] напрямок (*осьового руху*), тривалість, місця сходу та заходу Сонця та сонячний полудень;
- 3) пояснює зв'язок між осьовим рухом та видимим пересуванням і висотою кульмінації Сонця, існуванням дня та ночі [...].

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

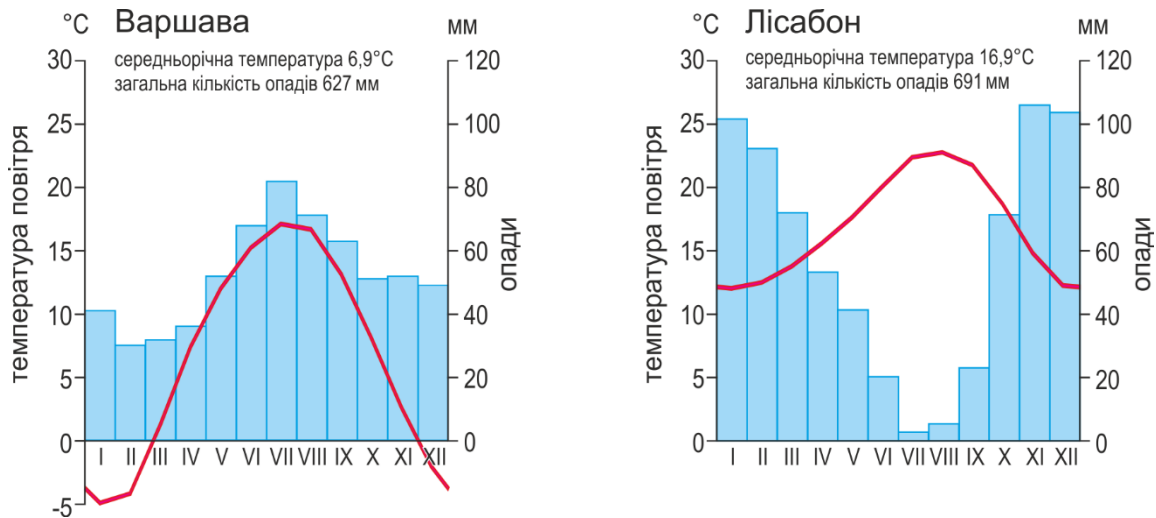
Рішення

B

ПОЛЬЩА НА ФОНІ ЄВРОПИ

Завдання 13. (0–1)

Нижче наведено кліматограми Варшави та Лісабона.

На основі: de.climate-data.org

Доповни наведені нижче речення, щоб вони містили правильне порівняння клімату Варшави та Лісабона. Вибери і познач один із термінів, наведених у кожних дужках.

Клімат (*Варшави / Лісабона*) має більші коливання середньомісячної температури повітря. Щомісячна кількість опадів з травня по вересень у Варшаві (*нижча / вища*), ніж у Лісабоні.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] діаграм [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи: [...] перехідність клімату Польщі.

Учень:

- 6) представляє основні фактори, що формують клімат Польщі;
- 7) характеризує елементи клімату Польщі.

VII. Географія Європи. [...] основні риси природного середовища Європи [...]. Учень:

- 5) представляє кліматичне різноманіття Європи та фактори, що його визначають.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

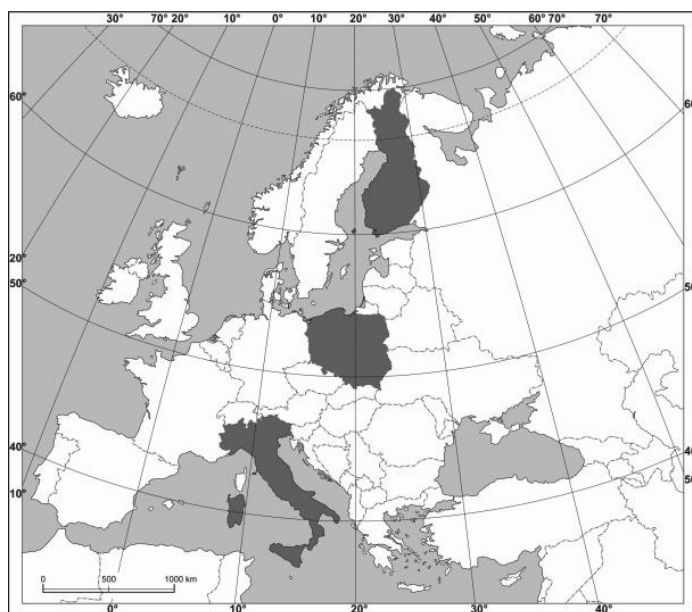
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Клімат (*Варшави* / *Лісабона*) має більші коливання середньомісячної температури повітря. Щомісячна кількість опадів з травня по вересень у Варшаві (*нижча* / *вища*), ніж у Лісабоні.

Завдання 14. (0–1)

На карті позначено три вибрані країни, які схожі за площею, але дуже різні за кількістю жителів.

Оціни правдивість речень щодо країн, позначених на карті. Вибери П, якщо твердження правдиве, або Н – якщо воно неправдиве.

Країна з високим рівнем економічного розвитку та субтропічним кліматом має найвищу густоту населення.	П	Н
Країна з найбільшим лісовим покривом та прохолодним помірним кліматом має найнижчу густоту населення.	П	Н

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

6. Визначення взаємозалежності між елементами природного та соціально-економічного середовища [...].

Детальні вимоги

VII. Географія Європи [...] Учень:

6) пояснює розміщення населення [...] в Європі.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

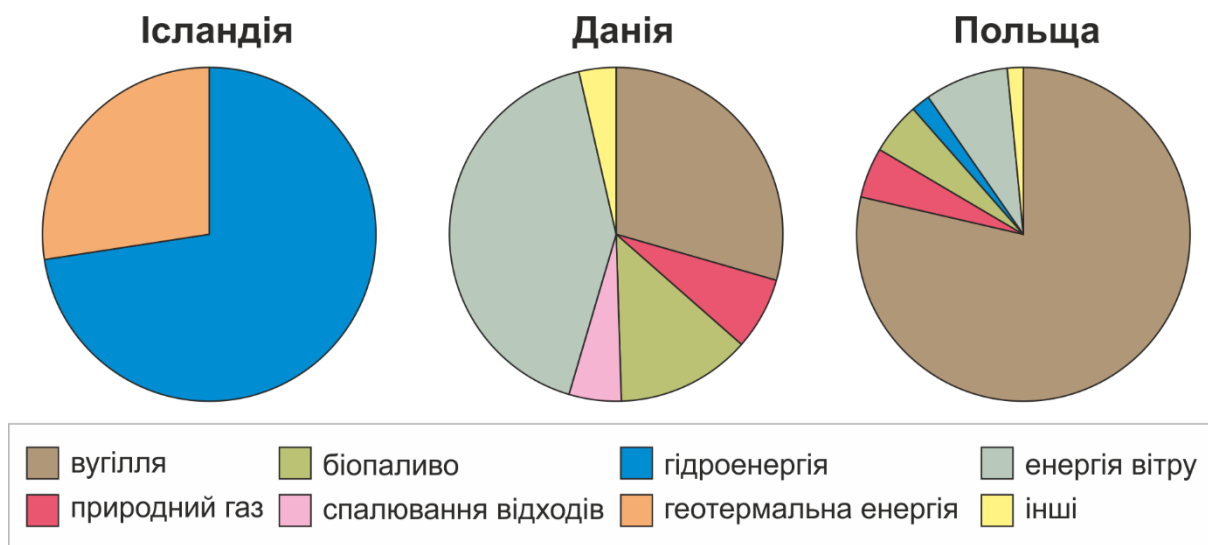
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

ПП

Завдання 15. (0–1)

Діаграми показують структуру виробництва електроенергії у трьох країнах у 2016 році.

На основі: International Energy Agency, www.iea.org

У наведеній нижче таблиці наведено описи для двох з трьох країн, для яких складено графіки.

Заповни таблицю. Виходячи з графіків та власних знань, вкажи назви країн, описаних у таблиці.

Опис країни	Назва країни
Країна з великою кількістю вітряних днів протягом року. Цей факт мав вплив на розвиток домінуючого джерела електроенергії.	
Країна з найменш складною структурою виробництва електроенергії. Значна частина виробленої енергії споживається енергоємною промисловістю, наприклад, алюмінієвими заводами.	

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

4. Розуміння різноманітних форм діяльності людини в навколишньому середовищі, їх умов та наслідків, визнання необхідності раціонального управління природними ресурсами.

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] діаграм [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

VII. Географія Європи; основні риси природного середовища Європи; явища, що відбуваються на кордонах літосферних плит; диверсифікація джерел енергії в європейських країнах; землеробство. Учень:

11) показує взаємозв'язок між особливостями природного середовища обраних країн Європи та використанням різних джерел енергії.

Правила оцінювання

1 бал – наведення двох правильних назв країн.

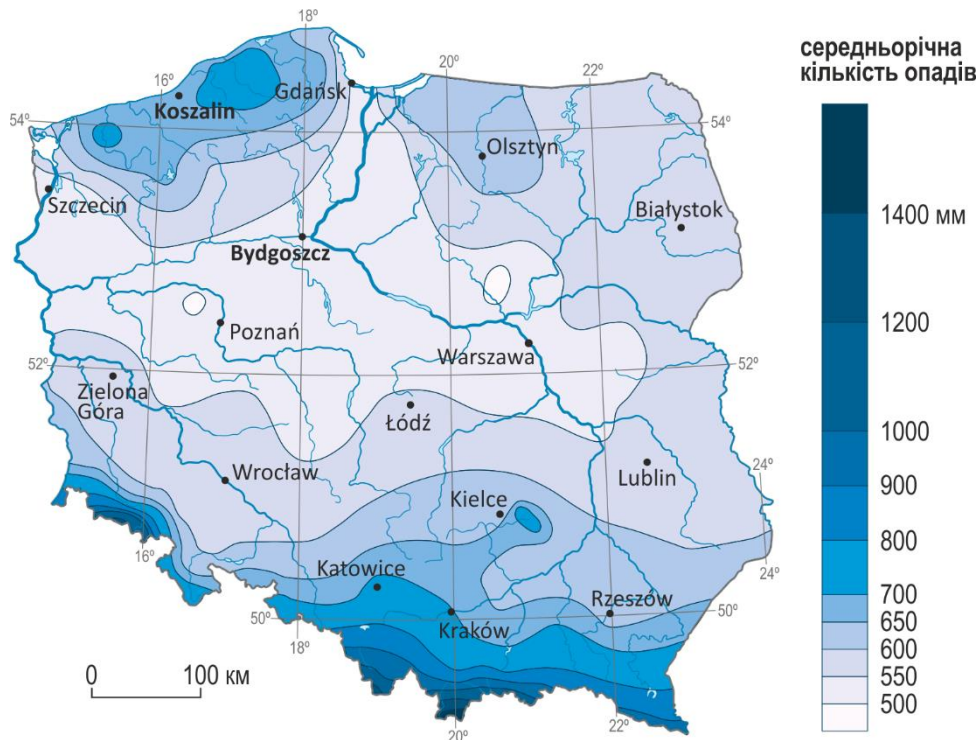
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Опис країни	Назва країни
Країна з великою кількістю вітряних днів протягом року. Цей факт мав вплив на розвиток домінуючого джерела електроенергії.	<i>Данія</i>
Країна з найменш складною структурою виробництва електроенергії. Значна частина виробленої енергії споживається енергоємною промисловістю, наприклад, алюмінієвими заводами.	<i>Ісландія</i>

Завдання 16.

Нижче представлена карта середньорічної кількості опадів у Польщі.

На основі: www.wiking.edu.pl

Завдання 16.1. (0–1)

Сформулюй закономірність щодо співвідношення між кількістю річної загальної кількості опадів та висотою над рівнем моря у Польщі вздовж 20° меридіана на південь від Кракова.

.....

.....

.....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

- Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи: географічне положення Польщі [...].
Учень:

- представляє основні фактори, що формують клімат Польщі.

Правила оцінювання

1 бал – правильно сформульована закономірність.
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

Суми опадів збільшуються у південному напрямку, разом із зростанням висоти над рівнем моря.

Завдання 16.2. (0–1)

Заверши речення. Вибери відповідь А або В і обґрунтування 1, 2, 3 або 3.

У Кошаліні щорічна кількість опадів

А.	вища, ніж у Бидгощі,	оскільки Кошалін	1.	не розташований на великій річці, а Бидгощ – річках Брда та Вісла.
В.	нижча, ніж у Бидгощі,		2.	розташований ближче до моря, а Бидгощ лежить у дощовій тіні пагорбів Поморського поозер'я.
			3.	розташований далеко від гірських районів.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи: географічне положення Польщі; [...] перехідність клімату Польщі, Балтійське море [...]. Учень:

б) представляє основні фактори, що формують клімат Польщі.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

A2

Завдання 17. (0–1)

На карті представлено прогноз погоди для Польщі на один із грудневих ранків.

На основі: www.pogoda.onet.pl

Доповни наведене нижче речення, щоб включити можливу причину прогнозованих змін температури повітря. Вибери і познач один із термінів, наведених у кожних дужках.

Вища температура повітря прогнозується для (західних/східних) регіонів Польщі, тому що протягом довготривалої грудневої ночі теплове випромінювання Землі буде там (пропускатися/затримуватися) через хмарне небо.

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного середовища [...] та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

II. Навички та застосування знань на практиці.

1. Проведення спостережень [...], аналіз отриманих даних та формулювання висновків на їх основі.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи: [...] перехідність клімату Польщі [...].
Учень:

б) представляє основні фактори, що формують клімат Польщі.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

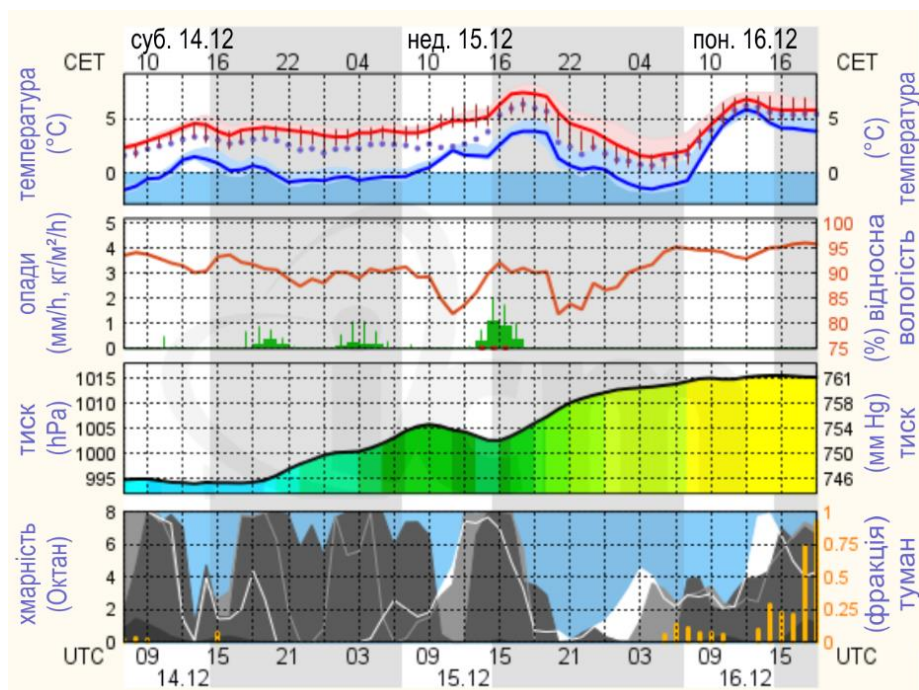
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Вища температура повітря прогнозується для (західних/східних) регіонів Польщі, тому що протягом довготривалої грудневої ночі теплове випромінювання Землі буде там (пропускатися/затримуватися) через хмарне небо.

Завдання 18. (0–2)

Метеограма представляє 60-годинний прогноз погоди для Варшави з суботи, 14 грудня до понеділка, 16 грудня.

На основі: ICM, Варшавський університет

Доповни наведені нижче речення, щоб описати прогноз погоди, представлений на метеограмі. Вибери і познач один із термінів, наведених у кожних дужках.

У ніч з неділі на понеділок прогнозовані (*більші / менші*) коливання температури повітря, ніж у попередню ніч. Найбільша кількість опадів випаде в неділю близько (10:00 / 16:00), після чого прогнозується (*зменшення / збільшення*) атмосферного тиску та (*зменшення / збільшення*) хмарності.

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного середовища [...] та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

II. Навички та застосування знань на практиці.

1. Проведення спостережень [...], аналіз отриманих даних та формулювання висновків на їх основі.
2. Використання [...] діаграм [...] вихідних текстів [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи: [...] перехідність клімату Польщі [...].
Учень:

- 6) Представляє основні фактори, що формують клімат Польщі.

Правила оцінювання

2 бали – правильне зазначення чотирьох варіантів

1 бал – правильне зазначення трьох варіантів

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

У ніч з неділі на понеділок прогнозовані (більші / менші) коливання температури повітря, ніж у попередню ніч. Найбільша кількість опадів випаде в неділю близько (10:00 / 16:00), після чого прогнозується (зменшення / збільшення) атмосферного тиску та (зменшення / збільшення) хмарності.

Завдання 19. (0–1)

Прочитай інформацію про погоду в Польщі.

У липні Польща опинилася під впливом континентальних полярних повітряних мас. Потім зайшло полярне морське повітря.

Поясни, чому при такій зміні збільшується ймовірність збільшення хмарності та опадів.

.....

.....

.....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного середовища [...] та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

II. Навички та застосування знань на практиці.

1. Проведення спостережень [...], аналіз отриманих даних та формулювання висновків на їх основі.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи: [...] перехідність клімату Польщі [...].
Учень:

6) Представляє основні фактори, що формують клімат Польщі.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

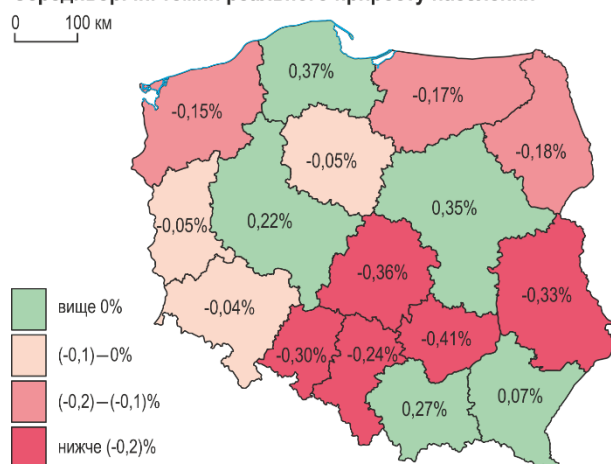
Рішення

Ймовірність збільшення хмарності та опадів збільшується через те, що повітряні маси, які будуть приходити в Польщу, сформовані над водоймою і є вологими.

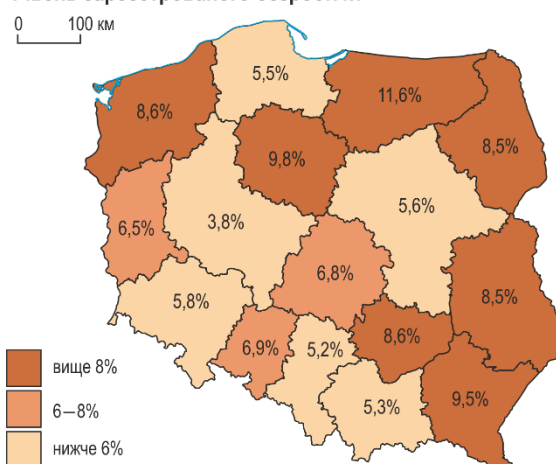
Завдання 20.

На картах показано фактичний приріст населення та рівень зареєстрованого безробіття у 2017 році за воєводствами.

Середньорічні темпи реального приросту населення

Рівень зареєстрованого безробіття

На основі: stat.gov.pl

Завдання 20.1. (0–1)

Вкажи назви двох воєводств з найвищими темпами реального приросту чисельності населення та назви двох воєводств із найвищим реальним спадом чисельності населення у 2017 році.

Воєводства з найвищими темпами реального приросту чисельності населення

1. .... 2. ....

Воєводства з найвищими темпами реального спаду чисельності населення

1. .... 2. ....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] статистичних даних для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами соціально-економічного середовища [...].

Детальні вимоги

X. Суспільство та економіка Польщі на фоні Європи

4) порівнює зміни природного та реального приросту населення в Польщі.

Правила оцінювання

1 бал – наведення чотирьох правильних назв воєводств.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Воєводства з найвищими темпами реального приросту чисельності населення

Поморське, Мазовецьке – у будь-якому порядку

Воєводства з найвищими темпами реального спаду чисельності населення

Свентокшиське, Лодзинське – у будь-якому порядку

Завдання 20.2. (0–1)

Оціни точність наведеної нижче інформації. Вибери П, якщо твердження правдиве, або Н – якщо воно неправдиве.

У воєводстві з найнижчим рівнем зареєстрованого безробіття реальний приріст був позитивним.	П	Н
У всіх воєводствах, у яких було зафіксовано реальний спад чисельності населення у 2017 році, рівень зареєстрованого безробіття перевищував 8%.	П	Н

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] статистичних даних для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

II. Навички та застосування знань на практиці.

4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами соціально-економічного середовища [...].

Детальні вимоги

X. Суспільство та економіка Польщі на фоні Європи Учень:

4) порівнює зміни природного та фактичного приросту населення в Польщі;

8) порівнює рівень безробіття в Польщі [...] та визначає його [...] ефекти в Польщі.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

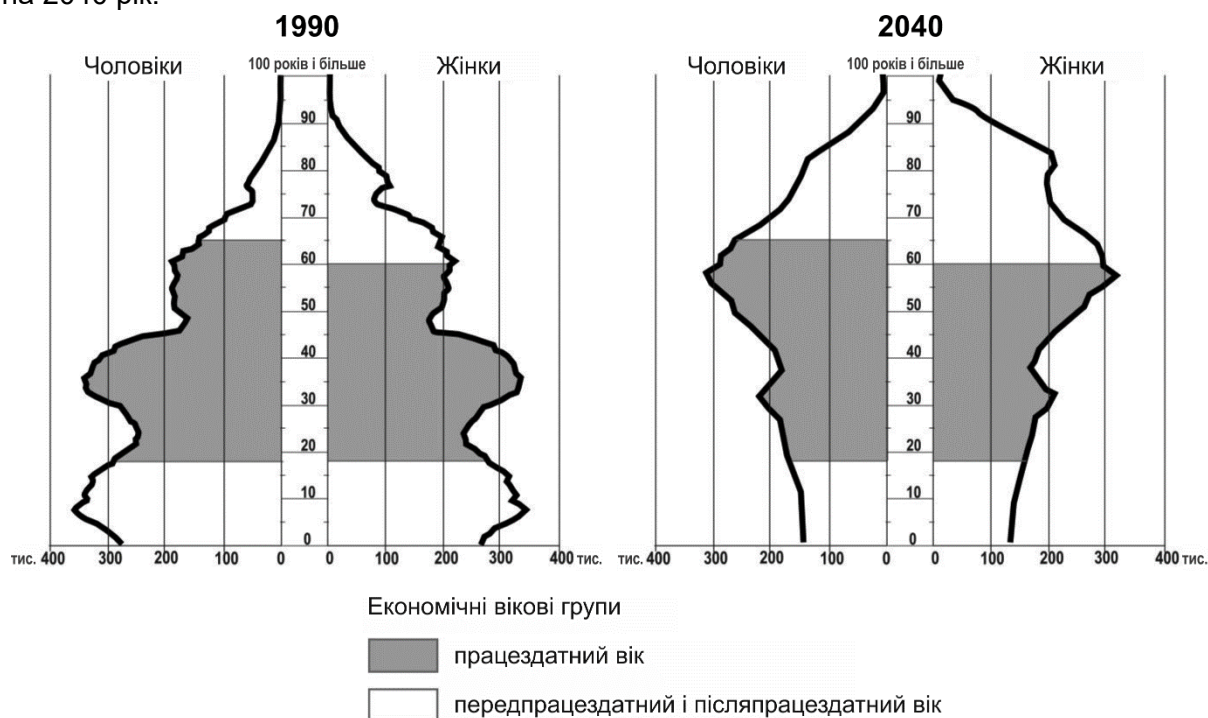
Рішення

ПН

Завдання 21.

Діаграми представляють структуру статі та віку населення Польщі у 1990 році та прогноз на 2040 рік.

На основі: *Демографічний атлас Польщі*, Варшава 2017.

Завдання 21.1. (0–1)

Оціни точність наведеної нижче інформації. Вибери П, якщо твердження правдиве, або Н - якщо воно неправдиве.

Люди, яким у 1990 році було від 30 до 40 років, народилися під час демографічного вибуху.	П	Н
Згідно з прогнозом, у 2040 році буде більше жінок у віці 80-років і старше, ніж чоловіків в цій же віковій групі.	П	Н

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

1. Оволодіння базовою географічною лексикою [...]

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] діаграм [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

X. Суспільство та економіка Польщі на фоні Європи [...]. Учень:

3) характеризує статеву-вікову структуру населення Польщі на основі статево-вікової піраміди.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

ПП

Завдання 21.2. (0–1)

Наведи зміни щодо чисельності передпрацевдатної і післяпрацевдатної груп, які, як передбачається, відбудуться до 2040 року.

1. Передпрацевдатна група: .....

.....

2. Післяпрацевдатна група: .....

.....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

1. Оволодіння базовою географічною лексикою [...]

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] діаграм [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації;

5. Оцінка соціокультурних явищ та процесів [...], що відбуваються у Польщі [...].

Детальні вимоги

X. Суспільство та економіка Польщі на фоні Європи [...]. Учень:

3) характеризує гендерну та вікову структуру населення Польщі на основі гендерних та вікових пірамід.

Правила оцінювання

1 бал – правильне зазначення двох змін.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

1. Передпрацевдатна група: *Кількість дітей та підлітків зменшиться.*

2. Післяпрацевдатна група: *Зросте кількість людей похилого віку.*

Завдання 22.

На фотографіях показані два вибрані ландшафти Польщі.

A**B**

www.polskiekrajobrazy.pl

Завдання 22.1. (0–1)

Ландшафти, показані на фотографіях А і В, були створені в результаті перетворення первинних ландшафтів людиною. **Наведи основні природні фактори – по одному для кожної фотографії – які вплинули на трансформацію первинних ландшафтів у стани, показані на фотографіях А та В.**

Фотографія А: .....

Фотографія В: .....

Загальні вимоги**I. Географічні знання.**

4. Розуміння різноманітних форм діяльності людини в навколишньому середовищі, їх умов та наслідків, визнання необхідності раціонального управління природними ресурсами.
6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного та соціально-економічного середовища та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] фотографій [...] для [...] опрацювання та представлення географічної інформації.
4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами природного, соціально-економічного середовища [...].
5. Оцінка економічних явищ та процесів [...], що відбуваються у Польщі [...].

Детальні вимоги

II. Ландшафти Польщі: міськопромисловий (Сілезька височина), сільськогосподарський (Люблінська височина). Учень:

- 3) розпізнає ландшафти Польщі в описах та в [...] ілюстраціях;
- 7) представляє позитивні та негативні зміни в ландшафтах внаслідок діяльності людини.

Правила оцінювання

1 бал – визначення правильних природних факторів.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

Фотографія А: наявність природної сировини (тверде вугілля, мідна руда).

Фотографія В: виникнення родючих ґрунтів (чорнозему).

Завдання 22.2. (0–1)

Вкажи два негативних наслідки перетворення ландшафту на стан, показаний на фотографії А.

1. ....

2. ....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

4) Розуміння різноманітних форм діяльності людини в навколишньому середовищі, їх умов та наслідків, визнання необхідності раціонального управління природними ресурсами.

6) Виявлення взаємозв'язків між елементами природного та соціально-економічного середовища та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] фотографій [...] для [...] опрацювання та представлення географічної інформації.

4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами природного, соціально-економічного середовища [...].

5. Оцінка економічних явищ та процесів [...], що відбуваються у Польщі [...].

Детальні вимоги

II. Ландшафти Польщі: міськопромисловий (Сілезька височина), сільськогосподарський (Люблінська височина). Учень:

2) представляє основні риси ландшафту Польщі та показує його різноманітність;

3) розпізнає ландшафти Польщі в описах та в [...] ілюстраціях;

4) представляє основні зв'язки між елементами ландшафтів, що вивчаються;

7) представляє позитивні та негативні зміни в ландшафтах внаслідок діяльності людини.

Правила оцінювання

1 бал – визначення двох негативних наслідків трансформації ландшафту.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Приклади рішень

- деградація рельєфу (гірничі відвали)
- шкоди, заподіяні діяльністю гірничих підприємств (розтріскування будівель, доріг)
- забруднення повітря
- знижений рівень ґрунтових вод
- деградація рослинного покриву

Завдання 23. (0–2)

На фотографії представлено спосіб видобутку мінеральної сировини у Лодзинському воєводстві.

www.maps.google.pl

Наведи назву сировини, показаної на фотографії, і опиши, як її добувають та використовують у економіці Польщі.

Найменування сировини: .....

Спосіб видобутку: .....

.....

Спосіб використання в економіці: .....

.....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] фотографій [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи: [...] мінеральна сировина Польщі.
Учень:

15) вказує на карті розподіл основних видів мінеральної сировини Польщі та обговорює їх економічне значення.

Правила оцінювання

2 бали – правильна назва сировини та правильний опис способу видобутку та використання в економіці.

1 бал – правильна назва сировини ТА правильний опис способу видобутку АБО використання в господарстві.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Найменування сировини: *буре вугілля*

Приклад опису способу видобутку:

Буре вугілля добувають відкритим методом, який полягає в усуненні гірських порід, що лежать над родовищем, а потім його видобутку його за допомогою екскаваторів.

Приклад опису використання в економіці:

В економіці буре вугілля використовується як енергетична сировина. Більшість бурого вугілля спалюється на теплових електростанціях, до яких він транспортується конвеєрними стрічками.

Завдання 24. (0–1)

На фотографії зображена гребля на річці Дунаєць біля Неджиці.

www.rp.pl

Поясни, як греблі, побудовані у верхніх частинах річок, можуть зменшити затоплення у нижніх районах.

.....

.....

.....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

5. Оцінка економічних явищ та процесів [...], що відбуваються у Польщі [...].

Детальні вимоги

XI. Взаємозв'язки між елементами географічного середовища на прикладі вибраних районів Польщі. Вплив методу управління басейном річки на виникнення повеней Учень:

1. визначає вплив [...] штучних водойм на виникнення та наслідки повеней [...].

Правила оцінювання

1 бал - правильне пояснення з урахуванням можливості зупинення хвилі повені та поширення її потоку в часі.

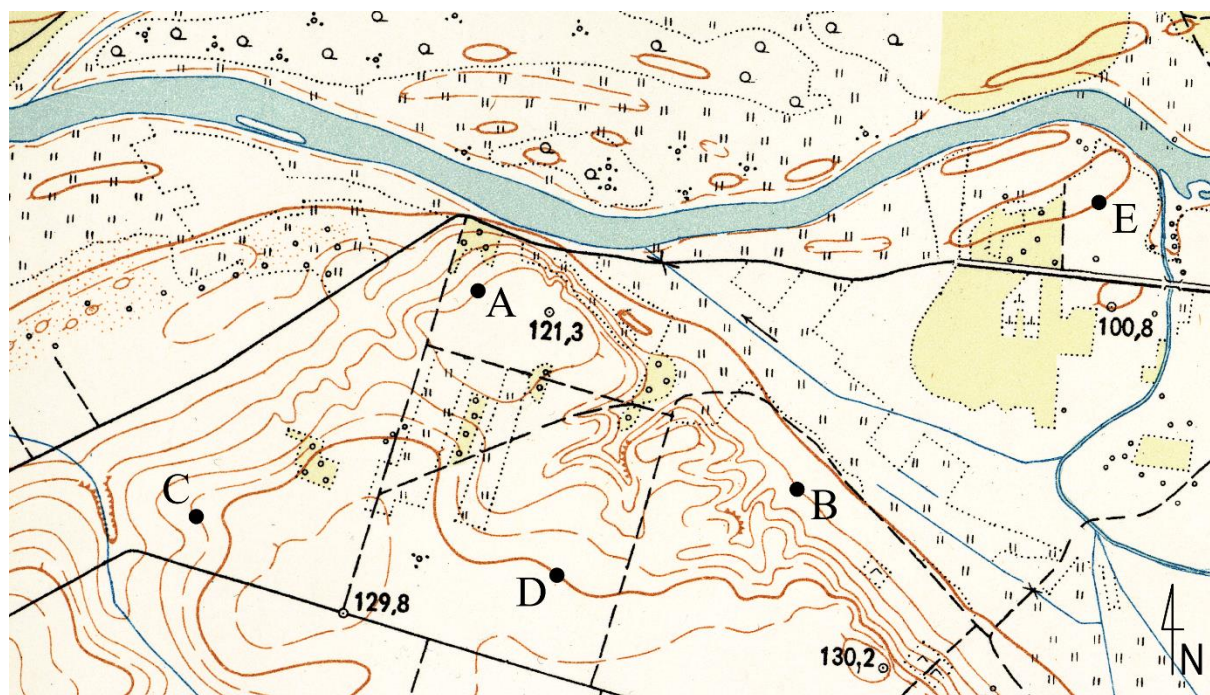
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

Греблі на річках можуть зупинити стікання води з гір після сильних рясних опадів. Цю воду можна скидати поступово, щоб вона не затопила нижні райони.

Завдання 25.

На фрагменті топографічної карти Польщі представлений рельєф долини річки. Суцільними лініями зображено горизонталі кожні 5 метрів, а жирними – горизонталі кожні 25 метрів. Карта також містить вибрані фрагменти допоміжних горизонталей, проведені кожні 2,5 м та зображені пунктирними лініями. Літери А–Е позначають п'ять висотних точок, розташованих на горизонталях.

На основі: Топографічна карта Польщі в масштабі 1: 25 000, Топографічне управління генерального штабу польської армії

Завдання 25.1. (0–2)

Прочитайте висоти точок, позначених на карті літерами А–Е, і розташуйте їх у порядку від найвищої до найнижчої над рівнем моря. **Заповни таблицю – введи у правильні місця літери, якими позначені точки, та зчитані висоти.**

Інформація про висотну точку	Літера, що позначає висотну точку	Висота точки [м н.р.м.]
Розташована найвище над рівнем моря		
Розташована на висоті 122,5 м н.р.м.		122,5
Позначена на карті літерою А.	А	
Розташована на висоті 105 м н.р.м.		105
Розташована найнижче над рівнем моря.		

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

I. Карта Польщі: загальногеографічна карта [...]. Учень:

3) читає зміст карти Польщі.

Правила оцінювання

2 бали – правильне заповнення п'яти рядків.

1 бал – правильне заповнення чотирьох рядків.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Інформація про висотну точку	Літера, що позначає висотну точку	Висота точки [м н.р.м.]
Розташована найвище над рівнем моря	<i>D</i>	<i>125</i>
Розташована на висоті 122,5 м н.р.м.	<i>C</i>	<i>122,5</i>
Позначена на карті літерою А.	<i>A</i>	<i>120</i>
Розташована на висоті 105 м н.р.м.	<i>B</i>	<i>105</i>
Розташована найнижче над рівнем моря.	<i>E</i>	<i>100</i>

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.
4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами природного середовища [...], формулювання теореми про закономірності, здійснення узагальнень
6. Ставлення питань, формулювання гіпотез та пропонування рішення проблем, що стосуються географічного середовища.
10. Застосування отриманих географічних знань та умінь у повсякденному житті.

Детальні вимоги

XI. Взаємозв'язки між елементами географічного середовища [...]. Учень:

- 2) аналізує природні та неприродні умови, що сприяють або обмежують виробництво енергії з невідновлюваних та відновлюваних джерел [...].

Правила оцінювання

- 1 бал – наведення правильного розташування і його обґрунтування.
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

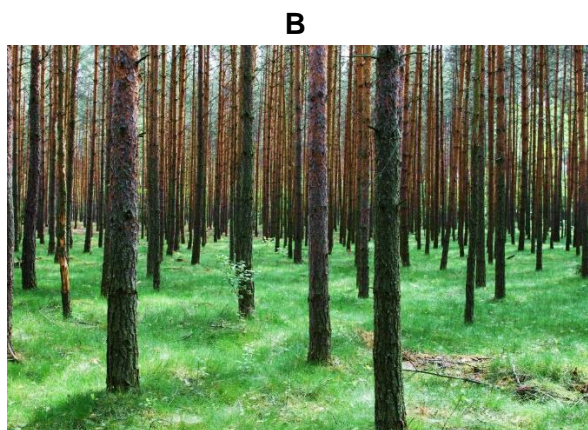
Розташування: А

Приклади обґрунтування:

- *Розташування на навітряному схилі є більш сприятливим, оскільки в Польщі переважають західні вітри*
- *Розташування на більшій висоті н.р.м. забезпечує більше вітру.*

Завдання 26. (0–1)

На фотографіях А та В представлені два вибрані види лісів, що зустрічаються в Польщі, а нижче – опис одного з них.

www.mapio.net, www.lasy.gov.pl

Це листяні багатоярусні ліси. Верхній ярус формують дуби разом із липами. Нижній ярус формують граби, які доповнюються кленами і в'язами. Ці ліси характерні для районів з родючими ґрунтами, найчастіше бурими, через що вони найбільше зазнали вирубки під час перетворення на рілля.

На основі: www.ekologia.pl

Вкажи назву описаного типу лісу та літеру (А або В), якою позначено відповідну фотографію. Тип лісу вибери зі списку нижче.

Типи лісів: хвойний ліс тугаї дубово-грабовий ліс

Тип лісу: ..... Літера, що позначає фотографію .....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] фотографій [...], джерельних текстів [...] для [...] опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи [...] ліси в Польщі [...]. Учень:

12) розрізняє типи лісів у Польщі [...].

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

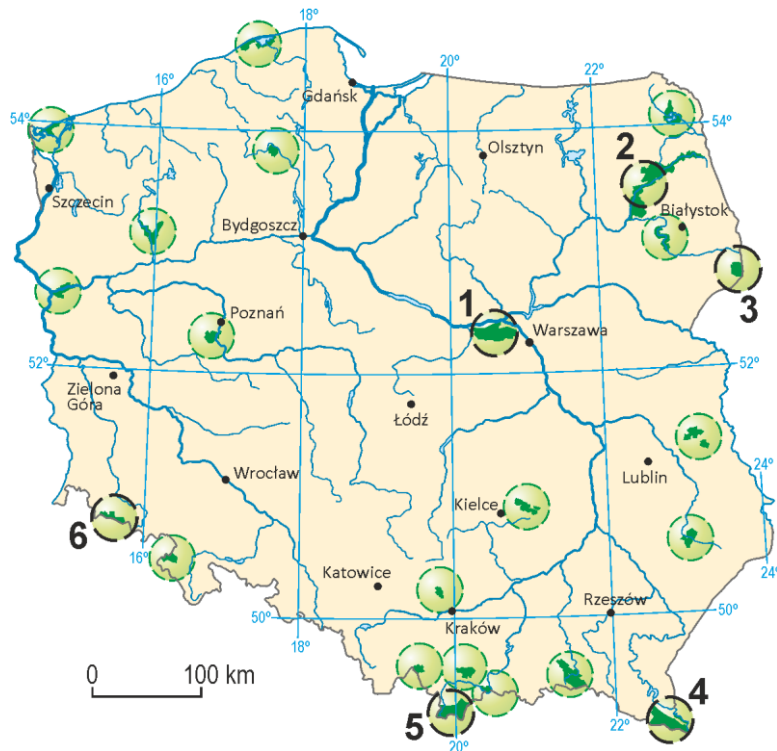
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

дубово-грабовий ліс, А

Завдання 27. (0–2)

На карті Польщі зображено національні парки. Вибрані позначено номерами.

Заповни таблицю. Впиши у відповідні місця назви описаних національних парків та номери, якими вони позначені на карті. Підбери назви парків із наведених нижче.

Національні парки: Біловезький, Кампінський, Карконошський, Словінський.

Опис національного парку	Назва національного парку	Номер на карті
Елементом ландшафту парку є дюни, які виникли в прадолині річки, а також обширні водно-болотні угіддя. Це важливе місце для проживання багатьох тварин, наприклад, лося та рисі.		
В парку охороняються високі торф'яні болота, кам'яні річки, останці, післяльодовикові котли та багатий світ рослин і тварин. Цей район є частиною прикордонного Біосферного заповідника ЮНЕСКО.		
У 1979 році, завдяки великому значенню для культури та спадщини людства, територія була внесена до Списку всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. В цьому парку врятовано зубри, які вже майже повністю вимерли у 18 столітті.		

Загальні вимоги

II. Навички

- використання [...] карт [...] джерельних текстів для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

IX. Природне середовище Польщі на фоні Європи: [...] природна спадщина Польщі. Учень:

- наводить форми охорони природи в Польщі, вказує на карті національні парки.

Правила оцінювання

2 бали – правильне заповнення трьох рядків таблиці.

1 бал – правильне заповнення двох рядків таблиці.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Опис національного парку	Назва національного парку	Номер на карті
Елементом ландшафту парку є дюни, які виникли в прадолині річки, а також обширні водно-болотні угіддя. Це важливе місце для проживання багатьох тварин, наприклад, лося та рисі.	<i>Кампінський</i>	<i>1</i>

В парку охороняються високі торф'яні болота, кам'яні річки, останці, післяльодовикові котли та багатий світ рослин і тварин. Цей район є частиною прикордонного Біосферного заповідника ЮНЕСКО.	<i>Карконошський</i>	6
У 1979 році, завдяки великому значенню для культури та спадщини людства, територія була внесена до Списку всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. В цьому парку врятовано зубри, які вже майже повністю вимерли у 18 столітті.	<i>Біловезький</i>	3

Завдання 28. (0–1)

На фотографії зображена родина в національному костюмі однієї з етнографічних груп. На карті вказано розташування вибраних етнографічних груп Польщі.

Джерело фотографії: власний архів.

Заверши речення. Вибери відповідь А або В і доповнення 1, 2, 3 або 4.

Представлена на фото етнографічна група це:

А.	Ловічани	– населення регіону, позначеного на карті номером	1.	I.
	В.		Кашуби	2.
3.				III.
4.				IV.

Загальні вимоги

II. Навички та знання, які застосовуються на практиці.

2. Використання [...] карт, фотографій [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

X. Суспільство та економіка Польщі на фоні Європи: [...], демографічна [...], національна [...] структура Польщі.

6) Учень порівнює та пояснює національне, етнічне та релігійне різноманіття населення Польщі [...].

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

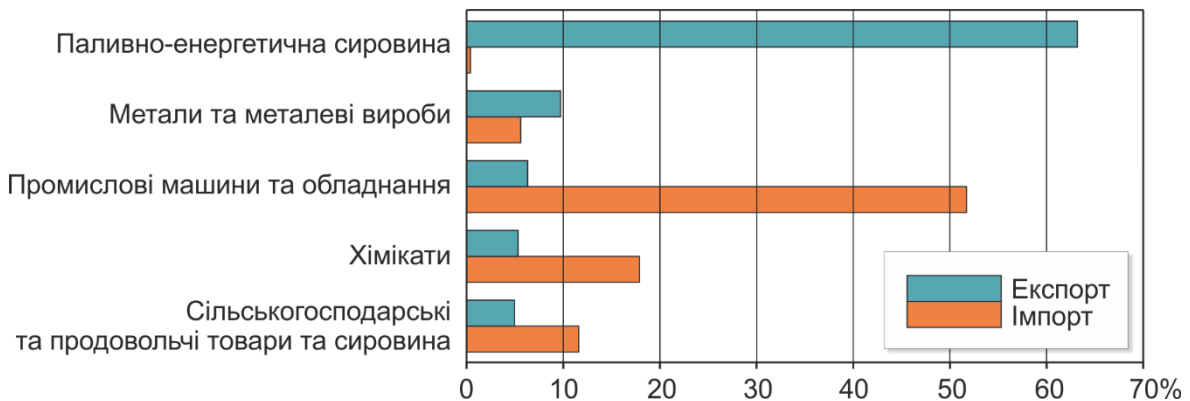
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

A3

Завдання 29. (0–1)

На графіку представлено структуру експорту та імпорту Росії.

На основі: russia.trade.gov.pl

Порівняй дані щодо експорту та імпорту Росії. **Сформулюй два висновки щодо видів товарів, що продаються та купуються цією країною.**

Висновок щодо товарів, що продаються Росією:

.....

.....

Висновок щодо товарів, що купуються Росією:

.....

.....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] діаграм [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

VIII. Сусіди Польщі: [...] природне та соціально-економічне різноманіття Росії; відносини Польщі із сусідами. Учень:

5) вказує різноманітність природного середовища та характеризує економіку Росії;

Правила оцінювання

1 бал – формулювання двох правильних висновків.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Приклади рішень

Висновок щодо товарів, що продаються Росією:

- *Росія в основному продає мінеральні ресурси: паливо та метали.*
- *Росія в основному продає необроблені товари.*

Висновок щодо товарів, що купуються Росією:

- *Росія купує промислові товари: промислові машини та обладнання, а також хімікати.*
- *Росія купує перероблені товари, наприклад, промислове обладнання.*
- *Росія купує більше сільськогосподарських та продовольчих товарів та сировини, ніж їх продає.*

Завдання 30. (0–1)

У таблиці представлені вибрані дані щодо сільського господарства Данії та Угорщини у 2016 році.

Країна	Працюють у сільському господарстві (у% від загальної кількості населення)	Сільськогосподарські угіддя (% від загальної площі)	Врожайність пшениці (дт/га)	Урожай пшениці (тис. тонн)	Ефективність виробництва коров'ячого молока (річний удій від однієї корови в кг)
Данія	1,2	62,2	74,6	4940	9227
Угорщина	1,9	59,1	47,3	5262	5396

На основі: *Статистичний річник сільського господарства 2017.*

На основі даних, зазначених у таблиці, обґрунтуй, що сільське господарство Данії має більш високу інтенсивність, ніж сільське господарство Угорщини.

.....

.....

.....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] статистичних даних [...] для [...] представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

VII. Географія Європи [...] Учень:

- 10) порівнює особливості сільського господарства Данії та Угорщини.

Правила оцінювання

1 бал – правильне обґрунтування відмінностей у інтенсивності сільського господарства обох країн.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

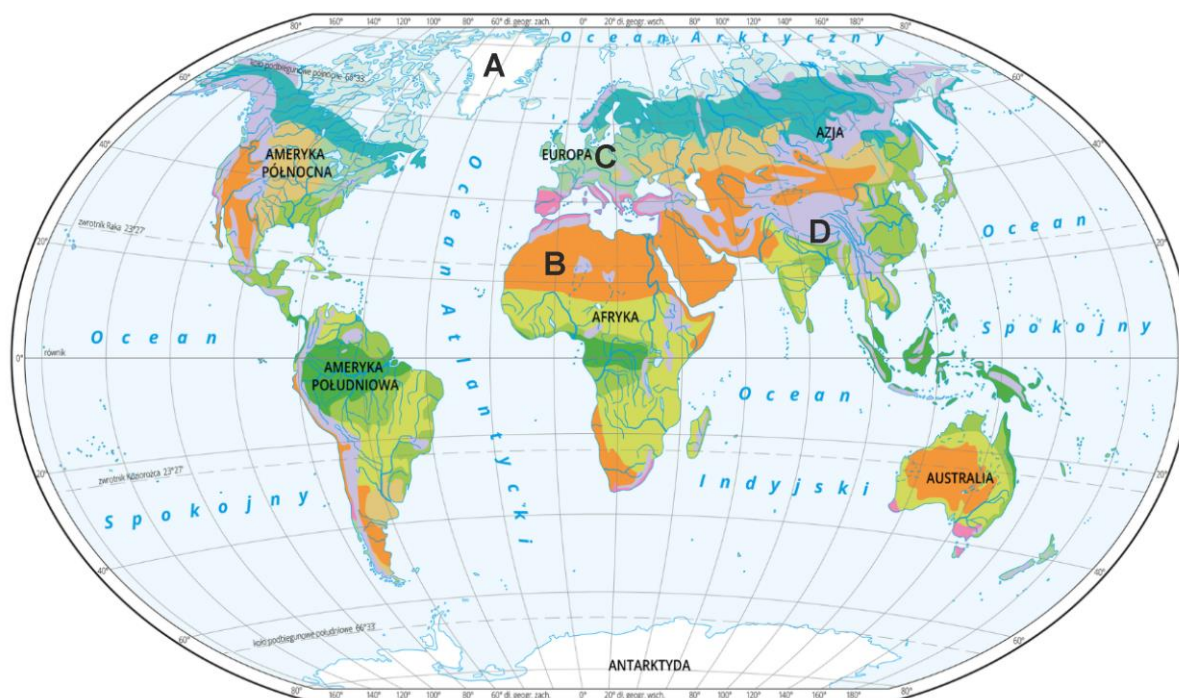
Більш високі врожаї пшениці або вища вартість удою з одної корови свідчать про те, що сільське господарство в Данії інтенсивніше, ніж в Угорщині.

ВИБРАНІ ПРОБЛЕМИ ТА ГЕОГРАФІЧНІ РЕГІОНИ НЕЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН СВІТУ

Завдання 31. (0–1)

На карті літерами А–D позначено вибрані райони, що належать до різних рослинних зон.

На основі: www.epodreczniki.pl.

Заповни таблицю. До описів районів підбери літери, які вказують їх розташування на карті.

Описи районів	Літера на карті
В цьому районі фіксуються великі добові коливання температури повітря. Більша частина цієї території характеризується дуже бідною рослинністю, що включає солонці і сукуленти.	
Території, зайняті природною рослинністю, були перетворені в основному на ріллі та забудовані території. Щорічна амплітуда температури повітря збільшується зі збільшенням відстані від морів та океанів.	
Природна рослинність у цьому районі різноманітна. Зміни рослинного покриву пов'язані зі зниженням температури повітря при збільшенні висоти.	

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

2. Ознайомлення з вибраними ландшафтами [...] світу, їх основними ознаками та складовими.

7. Визначення закономірностей у зоні просторової диференціації умов природного середовища та життя і різних форм діяльності людини.

Детальні вимоги

IV. Ландшафти світу. Учень:

- 1) вказує розташування типів ландшафту на карті;
- 3) представляє основні ознаки та порівнює ландшафти світу, що вивчаються, та розпізнає їх в описах [...];
- 7) визначає взаємозв'язок між розташуванням вибраних ландшафтів на земній кулі, кліматичними умовами та основними ознаками ландшафтів.

Правила оцінювання

1 бал – правильне зазначення трьох описів.

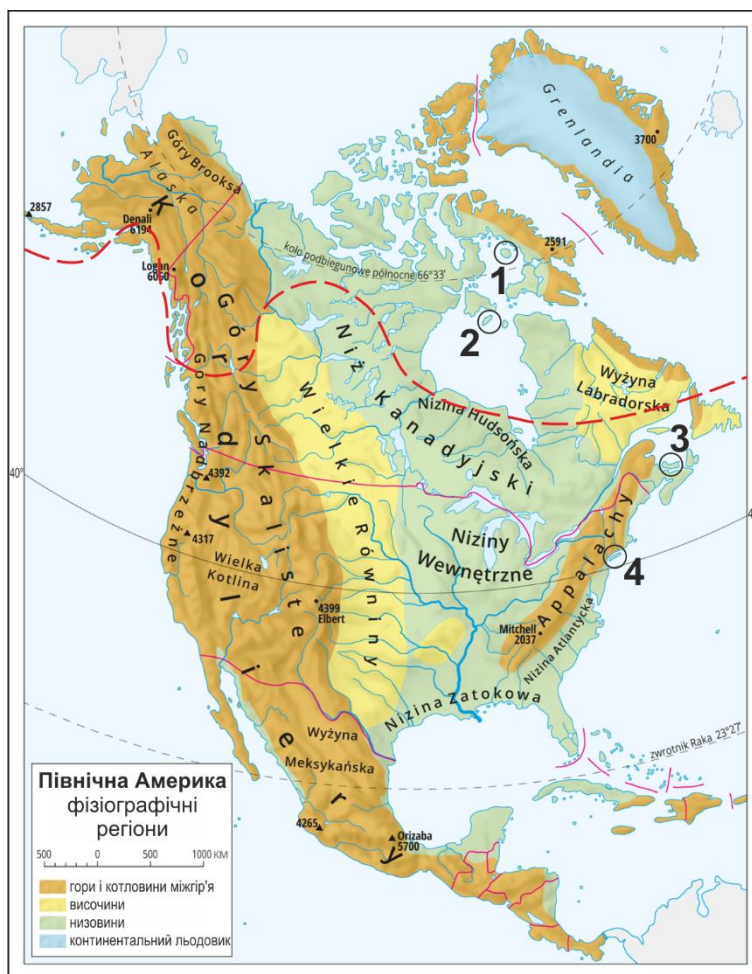
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Описи районів	Літера на карті
В цьому районі фіксуються великі добові коливання температури повітря. Більша частина цієї території характеризується дуже бідною рослинністю, що включає солонці і сукуленти.	B
Території, зайняті природною рослинністю, були перетворені в основному на ріллі та забудовані території. Щорічна амплітуда температури повітря збільшується зі збільшенням відстані від морів та океанів.	C
Природна рослинність у цьому районі різноманітна. Зміни рослинного покриву пов'язані зі зниженням температури повітря зі збільшенням висоти.	D

Завдання 32.

На карті показано поділ Північної Америки на регіони. Червоні суцільні лінії показують політичні кордони. Червона пунктирна лінія позначає межу посіву, а цифрами 1-4 позначено чотири острови.

На основі: www.static.epodreczniki.pl

Завдання 32.1. (0–1)

Вибері дві ознаки для межі посівів, показаної на карті.

- A. Це північна межа посівних площ.
- B. Межа посівних площ проходить лише через низовину.
- C. Межа посівних площ перетинається з полярним колом.
- D. У горах межа посівних площ зміщена на південь.
- E. Межа посівних площ з'єднує східне та західне узбережжя континенту найкоротшим шляхом.

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

- 6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного та соціально-економічного середовища та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

Детальні вимоги

XVI. Вибрані проблеми та географічні регіони Північної та Південної Америки. Учень:

- 1) визначає закономірності в топографії Північної та Південної Америки на основі тематичних карт;
- 2) показує взаємозв'язок між топографією [...] та північною межею між культурами та лісами Канади.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

AD

Завдання 32.2. (0-2)

Супутникова фотографія показує ландшафт Острова Принца Едварда в Канаді – батьківщину письменниці Люсі Мод Монтгомері, авторки книги *Енн із Зелених дахів*.

На основі: www.maps.google.com

На основі інформації, прочитаної з карти та фотографії, вкажи, який із островів (1-4) зображено на фотографії. Обґрунтуй відповідь.

Острів номер.....

Обґрунтування: .....

.....

.....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного та соціально-економічного середовища та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання карт, [...] фотографій [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

XVI. Вибрані проблеми та географічні регіони Північної та Південної Америки. Учень:

- 1) визначає закономірності в топографії Північної та Південної Америки на основі тематичних карт;
- 2) показує взаємозв'язок між топографією [...] та північною межею між культурами та лісами Канади.

Правила оцінювання

2 бали – наведення правильного номера острова та правильне обґрунтування.

1 бал – наведення правильного номера острова.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Острів номер 3

Приклади обґрунтування:

- Супутникова фотографія показує ландшафт, який не може представляти островів 1 і 2, оскільки вони лежать поза межами посівів. Острів номер 4 не належить Канаді.
- На острові номер 3 – сільськогосподарський ландшафт. На островах 1 і 2 немає сільського господарства, а острів номер 4 урбанізований (частина Мегалополісу).

Завдання 33.

У таблиці наведені дані про п'ятірку найбільших світових виробників сої за 2017 рік у порівнянні з 2010 роком.

Країна	Рік	Урожай [млн. тонн]	Площа посівів [млн. га]	Врожайність [тонн/га]
Сполучені Штати	2010	90,7	31,0	2,9
	2017	119,5	36,2	3,3
Бразилія	2010	68,8	23,3	2,9
	2017	114,6	33,9	3,4
Аргентина	2010	52,7	18,1	2,9
	2017	55,0	17,3	3,2
Китай	2010	15,1	8,5	1,7
	2017	13,2	7,3	1,8
Індія	2010	12,7	9,6	1,3
	2017	11,0	10,6	1,0

На основі: www.fao.org.

Завдання 33.1. (0–2)

Заповни таблицю. Введи у відповідні місця назви країн, обрані серед п'яти найбільших виробників сої.

Опис виробника сої	Назва країни
Один з п'яти найбільших виробників сої, де в 2010-2017 рр. зафіксовано зниження врожаю.	
Країна в Південній Америці, де урожаї зросли, незважаючи на скорочення площі посівів в 2010-2017 рр.	
Країна з найбільшим збільшенням посівних площ під соєю в 2010-2017 рр.	

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

- Використання [...] статистичних даних [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

XIV. Вибрані проблеми та географічні регіони Азії: [...] Китай – розподіл населення, демографічні проблеми та значення у світовій економіці; Індія – країна великих можливостей розвитку та соціальних та економічних контрастів [...]. Учень:

7) представляє напрями економічного розвитку Китаю та оцінює їх значення у світовій економіці;

(8) визначає можливості економічного розвитку Індії [...].

XVI. Вибрані проблеми та географічні регіони Північної та Південної Америки. Учень:

4) виявляє конфлікт інтересів між економічним використанням Амазонії та екологічними наслідками вирубки лісів на її території;

8) визначає роль США у світовій економіці, використовуючи статистичні дані.

Правила оцінювання

2 бали – правильний підбір назв трьох країн до описів у таблиці.

1 бал – правильний підбір назв двох країн до описів у таблиці.

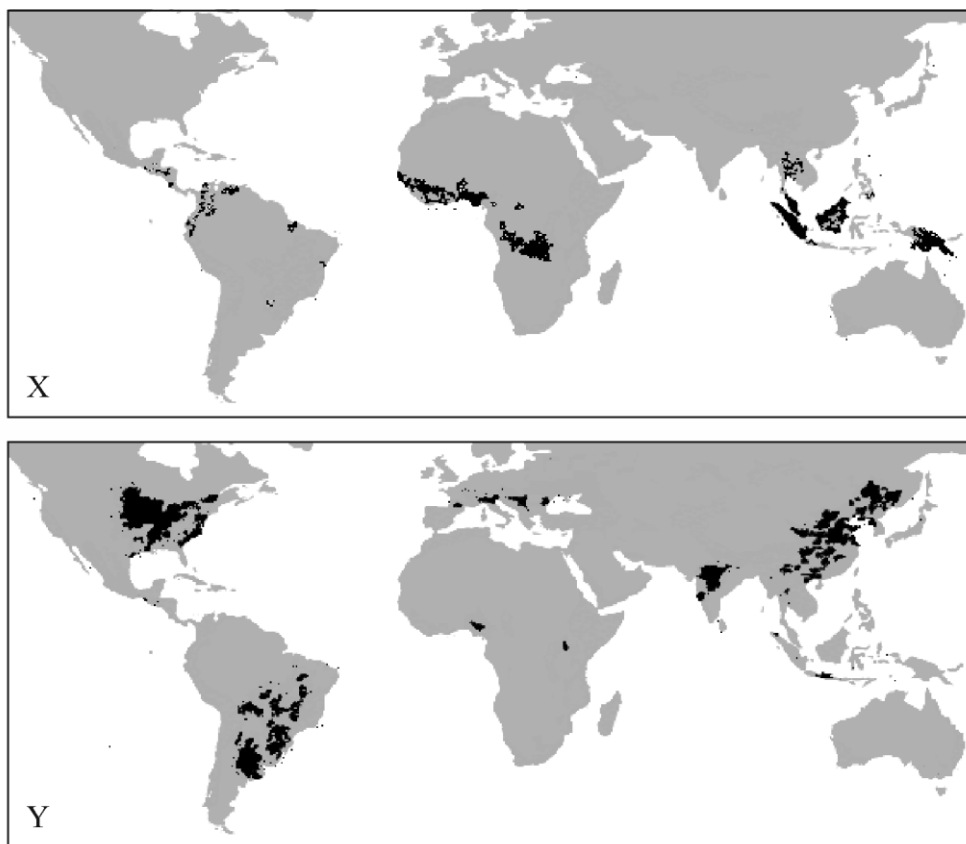
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

Опис виробника сої	Назва країни
Один з п'яти найбільших виробників сої, де в 2010-2017 рр. зафіксовано зниження врожаю.	<i>Індія</i>
Країна в Південній Америці, де урожаї зросли, незважаючи на скорочення площі посівів в 2010-2017 рр.	<i>Аргентина</i>
Країна з найбільшим збільшенням посівних площ під соєю в 2010-2017 рр.	<i>Бразилія</i>

Завдання 33.2. (0–1)

На картах X та Y позначено основні площі вирощування двох рослин.

На основі: www.ifc.org

Доповни наступні речення, щоб їх зміст містив вірну інформацію. Вибери і познач один із термінів, наведених у кожних дужках.

Сою вирощують в основному (*в горах / всередині материків*). Основні площі вирощування сої показано на карті (X / Y).

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

3. Інтерпретація карт різного змісту.

Детальні вимоги

IV. Ландшафти світу. Учень:

4) розпізнає рослини та тварин, характерні для досліджуваних ландшафтів.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

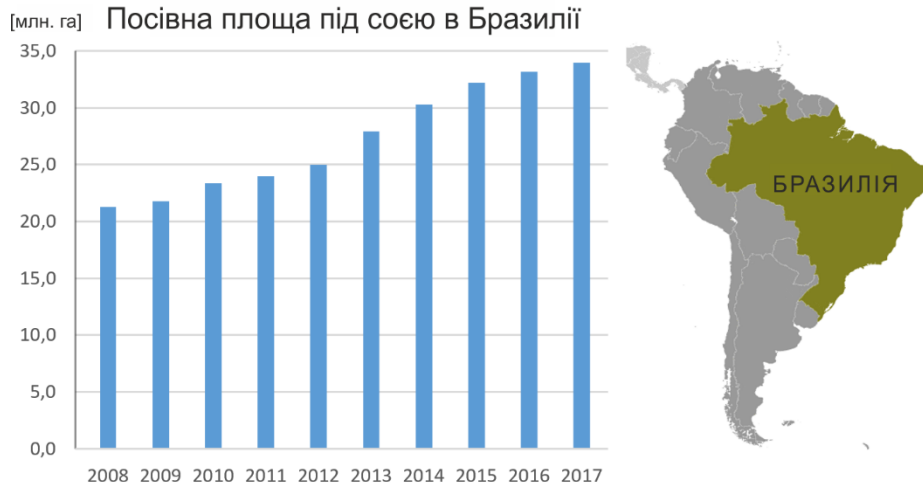
Рішення

Сою вирощують в основному (*в горах / всередині материків*). Основні площі вирощування сої показано на карті (X / Y).

Завдання 34. (0–2)

На діаграмі показано еволюцію площі сої в Бразилії в 2008-2017 рр.

На основі: www.fao.org.

Нові площі для вирощування сої отримують, зокрема, за рахунок регіону, який розташований в північній частині Бразилії та має надзвичайну природничу цінність.

Вкажи назву цього регіону та поясни, в чому вбачається небезпека для його природного середовища.

Назва регіону під загрозою: .....

Пояснення: .....

.....

Загальні вимоги

III. Формування ставлень.

3. Виховання поваги до природного та культурного середовища та розуміння необхідності його раціонального використання.

Детальні вимоги

XVI. Вибрані проблеми та географічні регіони Північної та Південної Америки. Учень:

4) виявляє конфлікт інтересів між економічним використанням Амазонії та екологічними наслідками вирубки лісів на її території.

Правила оцінювання

2 бали – наведення правильного регіону під загрозою та пояснення суті небезпеки.

1 бал – наведення правильного регіону під загрозою АБО пояснення суті небезпеки.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Приклади рішень

Назва регіону під загрозою

- Амазонський ліс
- Амазонія
- Амазонська низовина
- тропічні ліси

Зразки пояснень:

- *Ліси, що вирубуються багаті різними видами рослин і тварин – це може призвести до їх вимирання.*
- *Нові площі для вирощування сої отримують шляхом випалювання первісної рослинності.*

Завдання 35.

У таблиці показано структуру зайнятості та структуру валового внутрішнього продукту (ВВП) Індії у 2016 році.

Сектор	Зайнятість [%]	ВВП [%]
I – сільське господарство, лісове господарство та рибальство	47	15
II – промисловість та будівництво	22	23
III – послуги	31	62
Разом	100	100

На основі: www.cia.gov/library

Завдання 35.1. (0–1)

Поясни, чому сільськогосподарський сектор Індії, незважаючи на найвищий рівень зайнятості, має найнижчу частку у ВВП.

.....

.....

.....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

4. Ознайомлення з різними формами діяльності людини в навколишньому середовищі, їх детермінантами та наслідками [...].
5. Розуміння природного, соціально-економічного та культурного різноманіття світу.

II. Навички та застосування знань на практиці.

1. [...], аналіз отриманих даних та формулювання висновків на їх основі.
2. Використання [...] статистичних даних [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

XIV. Вибрані проблеми та географічні регіони Азії: [...] Індія – країна великих можливостей розвитку та соціальних та економічних контрастів.

- 8) Учень визначає можливості економічного розвитку в Індії та представляє соціальні контрасти в цій країні.

Правила оцінювання

1 бал - правильне пояснення.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

Сільське господарство Індії дуже диверсифіковане. Крім сучасних фермерських господарств, є численні традиційні та малі господарства, в яких часто працюють цілі родини. Таке сільське господарство з високою зайнятістю не є дуже прибутковим і має невелику частку у формуванні ВВП.

Завдання 35.2. (0–1)

В Індії, значно швидше ніж у багатьох сусідніх країнах розвивається сектор послуг. Поясни, чому в Індії динамічно розвивається сфера послуг.

.....
 .....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

4. Ознайомлення з різними формами діяльності людини в навколишньому середовищі, їх детермінантами та наслідками [...].
5. Розуміння природного, соціально-економічного та культурного різноманіття світу.

II. Навички та застосування знань на практиці.

1. [...], аналіз отриманих даних та формулювання висновків на їх основі.
5. Оцінка соціокультурних та економічних явищ та процесів, що відбуваються [...] в різних регіонах світу

Детальні вимоги

XIV. Вибрані проблеми та географічні регіони Азії: [...] Індія – країна великих можливостей розвитку та соціальних та економічних контрастів. Учень:

- 8) визначає можливості економічного розвитку в Індії та представляє соціальні контрасти в цій країні.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

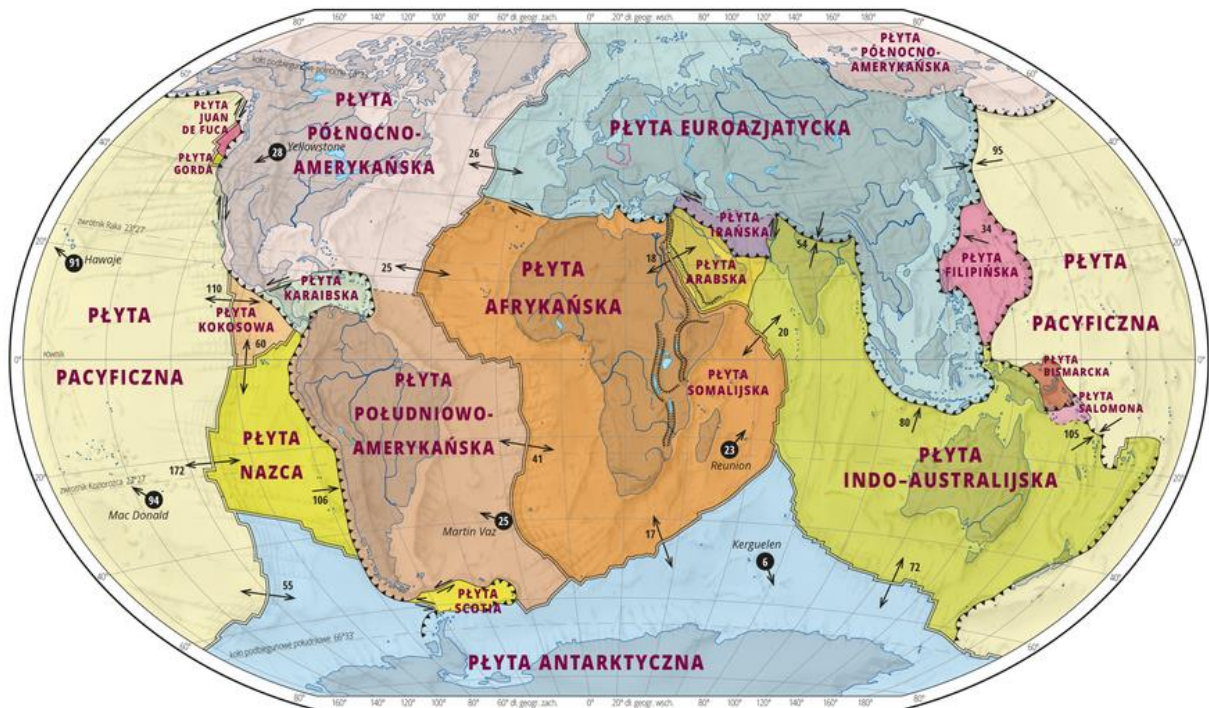
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

Низькооплачувані, але освічені та англомовні працівники можуть віддалено виконувати роботу, замовлену компаніями з усього світу, в основному з високорозвинених країн.

Завдання 36.

На карті показано літосферні плити.

На основі: static.epodreczniki.pl.

Завдання 36.1. (0–1)

Поясни, чому узбережжя Японії схильне до цунамі.

.....

.....

.....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного та соціально-економічного середовища та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

Детальні вимоги

XIV. Вибрані проблеми та географічні регіони Азії: Учень:

- 2) визначає зв'язки між межами літосферних плит та виникненням тектонічних ровів, вулканів, землетрусів та цунамі та на їх основі формулює твердження про спостережувані закономірності їх розміщення.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

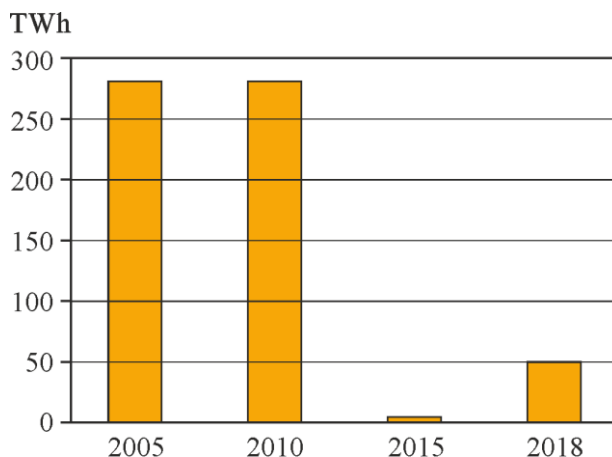
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

Цунамі – це тип сейсмічної хвилі, спричиненої землетрусами, які часто виникають в Японії через її розташування в зоні контакту літосферних плит (у зоні Тихоокеанського вогняного кільця).

Завдання 36.2. (0–1)

Діаграма показує виробництво електроенергії на атомних електростанціях Японії у вибрані роки.

На основі: *Nuclear Power Reactors in the World*, Відень 2018.

Заверши речення. Вибери вірну відповідь серед наведених.

Зміни виробництва ядерної енергетики відбулися після 2010 року внаслідок

- A. виснаження покладів урану – сировини, що використовується на атомних електростанціях.
- B. розвитку технології, яка дозволяє отримувати енергію з надр Землі у великих масштабах.
- C. дій, вжитих після аварії на АЕС, яка виникла внаслідок стихійного лиха.
- D. зменшення попиту високотехнологічної галузі на електроенергію.

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного та соціально-економічного середовища та зв'язками та залежностями в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

Детальні вимоги

XIV. Вибрані проблеми та географічні регіони Азії: Учень:

2) визначає зв'язки між межами літосферних плит та виникненням тектонічних ровів, вулканів, землетрусів та цунамі та на їх основі формулює твердження про спостережувані закономірності їх розміщення.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

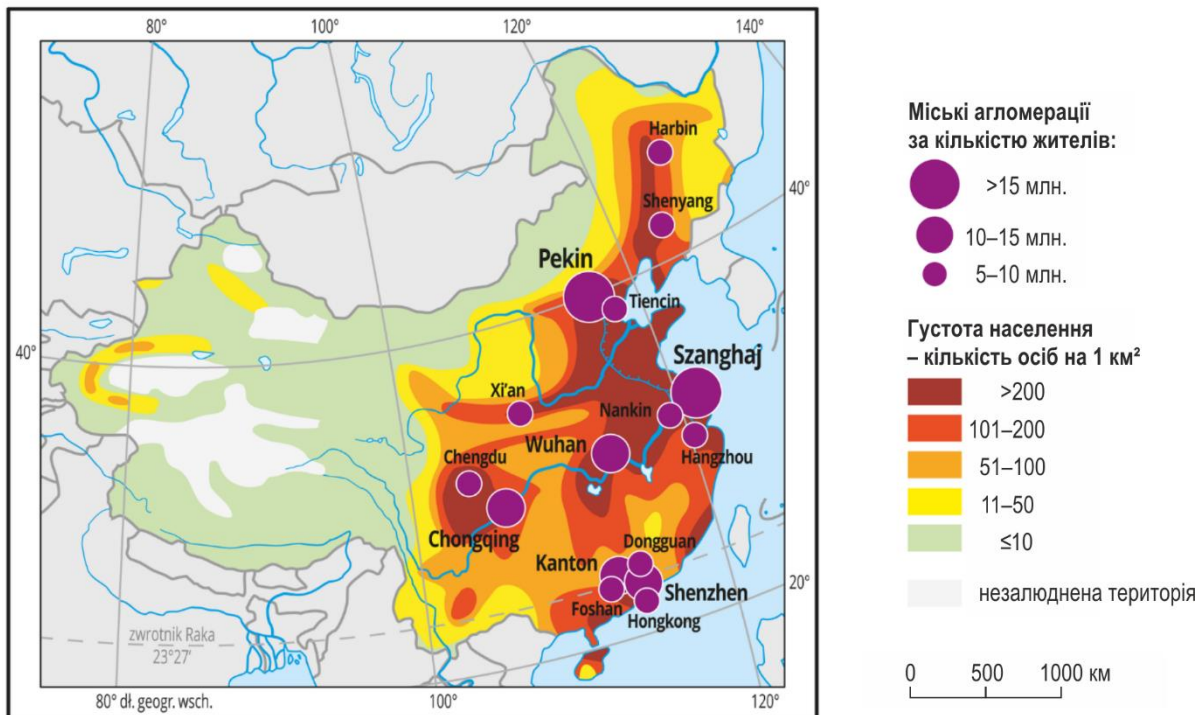
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

C

Завдання 37. (0–1)

На карті показано розподіл населення Китаю.

На основі: www.epodreczniki.pl.

Поясни, посилаючись на дві характеристики природного середовища, внаслідок чого виникають відмінності між густиною населення Тибету та Китайської рівнини.

.....

.....

.....

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного та соціально-економічного середовища та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

Детальні вимоги

XIV. Вибрані проблеми та географічні регіони Азії: Учень:

2) за допомогою карти пояснює диференціацію густоти населення в Китаї.

Правила оцінювання

1 бал – правильне пояснення.

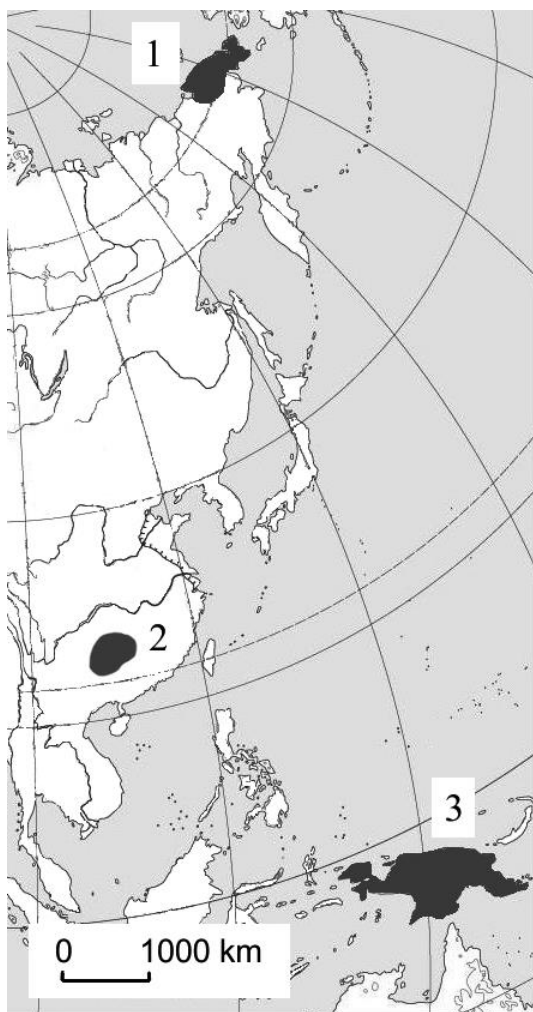
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Зразок рішення

Відмінності у густоті населення Тибету та Китайської рівнини в основному пояснюються різницею рельєфу цих районів та величини опадів.

Завдання 38. (0–1)

Чукчі та папуаси – це дві групи корінних жителів, які проживають у районах з іншим природним середовищем. На карті зображено три райони, два з яких заселені зазначеними вище групами населення.

Папуаси**представник Чукчів**

На основі: geopolityka.net, i.wpimg.pl, cdn.britannica.com.

Оціни точність наведеної нижче інформації. Вибери П, якщо твердження правдиве, або Н – якщо воно неправдиве.

Чукчі населяють територію, позначену на карті цифрою 2, і їх традиційним заняттям є вирощування злаків.	П	Н
Папуаси населяють територію, позначену на карті цифрою 3, і їх традиційним заняттям є полювання.	П	Н

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт, фотографій [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами природного, соціально-економічного та культурного середовища, формулювання теорем про закономірності, здійснення узагальнень.

Детальні вимоги

IV. Ландшафти світу: вологий екваторіальний ліс і помірний ліс, савани і степи, гаряча і крижана пустеля, тайга і тундра, середземноморський, альпійський Гімалаїв; зонування порівняно з висотною поясною у світі. Учень:

б) виявляє взаємозалежності між компонентами досліджуваних ландшафтів та умовами життя людини;

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

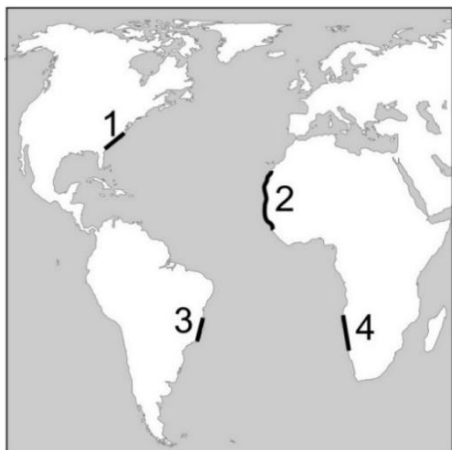
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

НП

Завдання 39. (0–1)

На карті номер 1–4 позначено окремі частини узбережжя Атлантичного океану, а на фотографії зображено пейзаж, характерний для двох з них.

На основі: www.u2guide.com/travel-experience

Заверши речення. Вибери вірну відповідь серед наведених.

Ландшафт, представлений на фото, характерний для узбереж, позначених на карті номерами

A. 1 і 3.   B. 1 і 2.   C. 2 і 4.   D. 4 і 3.

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

2. Ознайомлення з вибраними ландшафтами [...] світу, їх основними ознаками та складовими.

6. Виявлення взаємозв'язків між елементами природного середовища [...] та зв'язків і залежностей в географічному середовищі на локальному, регіональному та глобальному рівнях.

Детальні вимоги

IV. Ландшафти світу. Учень:

1) вказує розташування типів ландшафту на карті;

3) представляє основні ознаки та порівнює ландшафти світу, що вивчаються, та розпізнає їх [...] на [...] зображеннях.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

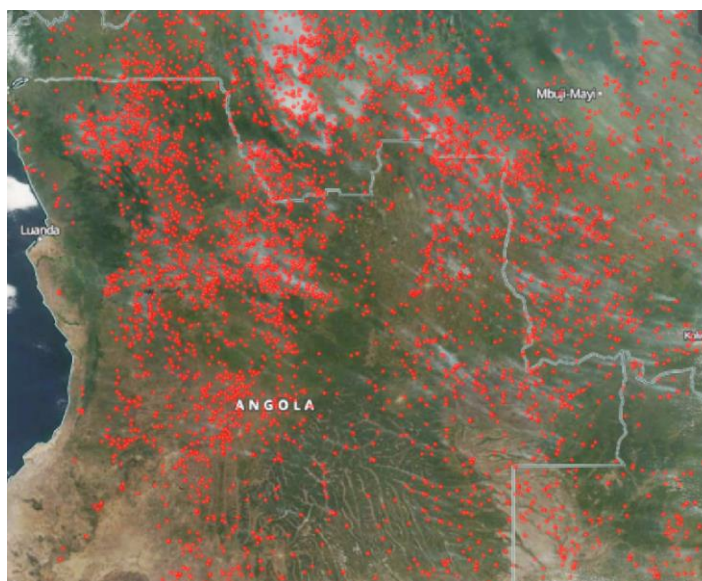
0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

С

Завдання 40. (0–2)

Червоні точки на супутниковому зображенні показують місця пожеж, зафіксованих в певний час на південному заході Африки. Ці пожежі не охопили африканських тропічних лісів.

На основі: www.dobrapogoda24.pl

Вкажи два приклади негативного впливу пожеж на природне середовище регіону, вказаного на фотографії.

1. ....
.....
2. ....
.....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

5. Оцінка соціокультурних та економічних явищ та процесів, що відбуваються [...] в різних регіонах світу.

Детальні вимоги

XV. Вибрані проблеми та географічні регіони Африки. Учень:

- 5) визначає особливості та оцінює ефекти використання підсічно-вогневої та плантаційної систем землеробства у Західній Африці.

Правила оцінювання

2 бали – наведення двох прикладів.

1 бал – наведення одного прикладу.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

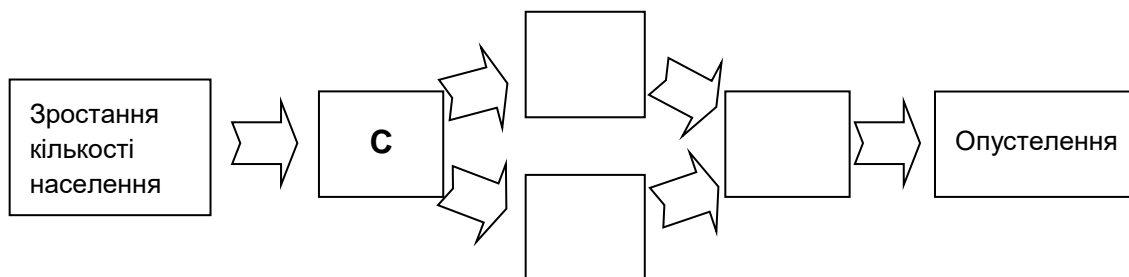
Приклади рішень

- Вигорілі рослинні утворення (савани, паркові ліси) не відновляться у первісному вигляді.
- Екосистема знищена.
- Тварини позбавлені місця для проживання.
- Ґрунт піддається ерозії.

Завдання 41. (0–1)

Літери А–D позначають процеси, які можуть призвести до опустелення в Африканській зоні Сахель

Доповни причину і наслідки, що показують вплив людини на процес опустелювання. Введи на схемі правильні літери.

- A.** Деградація ґрунту.
- B.** Зайняття савани під посівну площу.
- C.** Збільшення попиту на їжу.
- D.** Надмірне випасання худоби на савані.

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

4. Визначення зв'язків та залежностей між окремими елементами природного, соціально-економічного та культурного середовища, формулювання теореми про закономірності, здійснення узагальнень.

Детальні вимоги

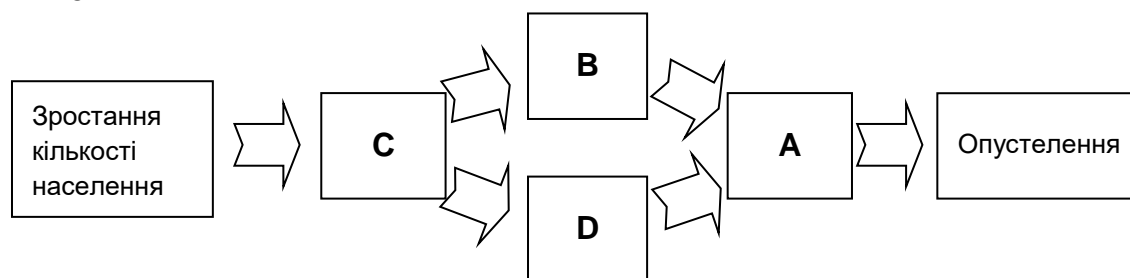
XV. Вибрані проблеми та географічні регіони Африки: [...] умови управління людини в зоні Сахель – проблема підтримки екологічного балансу [...]. Учень:

3) пояснює взаємозв'язок між природними умовами та можливостями управління в зоні Сахель та причинами процесу опустелювання.

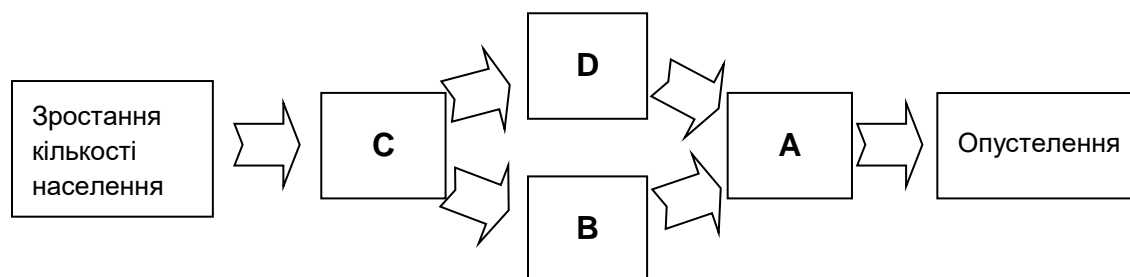
Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

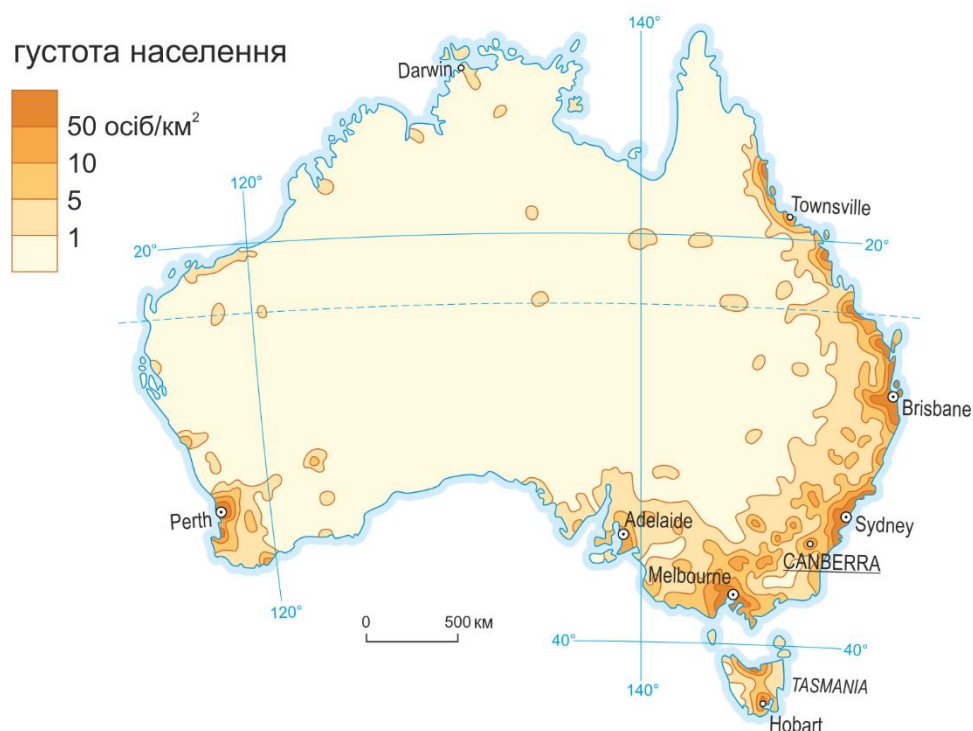
Рішення

або

Завдання 42. (0–1)

На карті показано густоту населення в Австралії.

Оціни точність наведеної нижче інформації. Вибери П, якщо твердження правдиве, або Н – якщо воно неправдиве.

Прибережна смуга біля півніжжя Великих вододільних гір – один з найбільш густонаселених районів Австралії.	П	Н
Причиною низької густоти населення центральної частини Австралії є її розташування в сухому тропічному кліматичному поясі.	П	Н

Загальні вимоги

I. Географічні знання.

4. Ознайомлення з різними формами діяльності людини в навколишньому середовищі, їх детермінантами та наслідками [...].

Детальні вимоги

XVII. Вибрані проблеми та географічні регіони Австралії та Океанії. Учень:

- 2) визначає закономірності розподілу населення та основні особливості економіки Австралії на фоні природних умов.

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

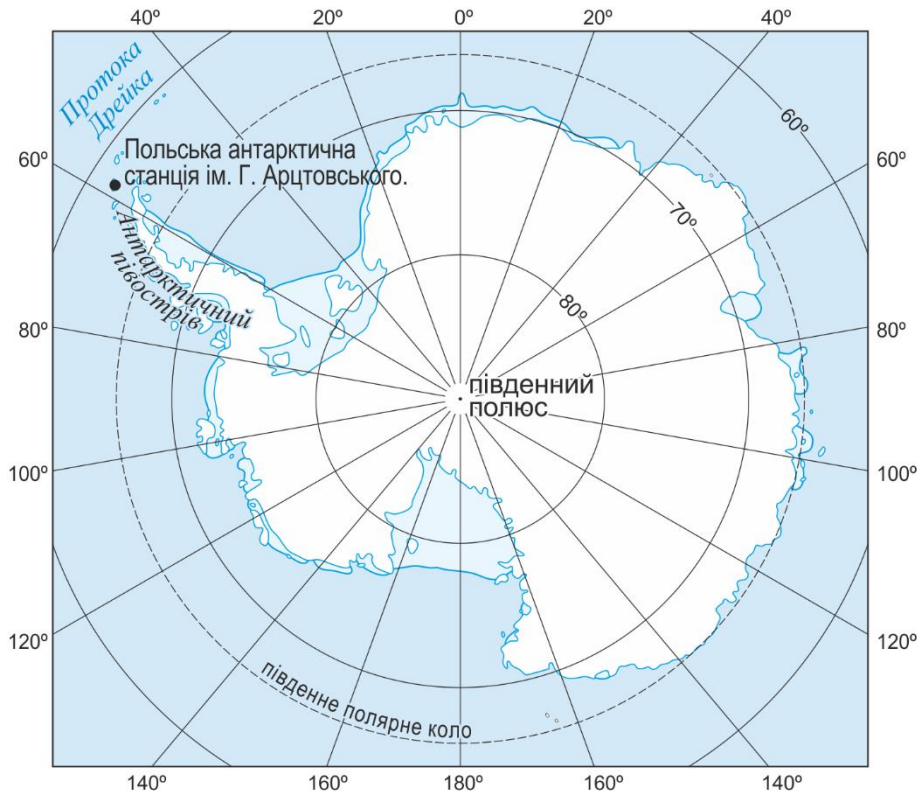
0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

ПП

Завдання 43.

На карті показано розташування Польської антарктичної станції ім. Генрика Арцтовського. На поштовій марці зображено *Parochlus steinenii* – один із лише двох видів комах, знайдених в Антарктиді.

На основі: www.bio-nica.info

Завдання 43.1. (0–2)

Польська антарктична станція розташована на острові Кінг Джордж на паралелі $62^{\circ}09'45''S$. Південна межа ареалу *Parochlus steinenii* – паралель $62^{\circ}37'S$.

Прочитай з карти, чи Польська антарктична станція знаходиться в межах ареалу *Parochlus steinenii*. Обґрунтуй свою відповідь, звертаючи увагу на місце розташування станції відносно межі ареалу комах.

Відповідь (так / ні) .....

Обґрунтування: .....

.....

.....

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

XVIII. Географія навколополярних регіонів [...]. Учень:

- 1) характеризує положення та природне середовище Антарктиди [...].

Правила оцінювання

2 бали – правильна відповідь і правильне обґрунтування.

1 бал – правильна відповідь без правильного обґрунтування.

0 балів – неповна, неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

так

Приклади обґрунтування:

- Станція ім. Г. Арцтовського розташована на північ від паралелі 62°37'S.
- Дослідницька станція розташована на північ від південної межі ареалу комах.
- Широта станції нижча від широти межі ареалу.

Завдання 43.2. (0–1)

Вкажи континент, до якого Антарктичний півострів примикає через Протоку Дрейка.

- A. Північна Америка
- B. Південна Америка
- C. Австралія
- D. Африка

Загальні вимоги

II. Навички та застосування знань на практиці.

2. Використання [...] карт [...] для отримання, опрацювання та представлення географічної інформації.

Детальні вимоги

XVIII. Географія навколополярних регіонів [...]. Учень:

- 1) характеризує положення та природне середовище Антарктиди [...].

Правила оцінювання

1 бал – правильна відповідь.

0 балів – неправильна відповідь або немає відповіді.

Рішення

B

СЛОВНИК

- Afryka – Африка
 Ameryka Południowa – Північна Америка
 Ameryka Północna – Північна Америка
 Angola – Ангола
 Antarktyda – Антарктида
 Argentyna – Аргентина
 Australia – Австралія
 Azja – Азія
 Białystok – Білосток
 Biegun południowy – Південний полюс
 Biegun północny – Північний полюс
 Brazylia – Бразилія
 Buenos Aires – Буенос-Айрес
 Bydgoszcz – Бидгощ
 Cieśnina Drake'a – Протока Дрейка
 Dania – Данія
 Dublin – Дублін
 Europa – Європа
 Gdańsk – Гданськ
 Helsinki – Гельсінкі
 Islandia – Ісландія
 koło podbiegunowe południowe
     – південне полярне коло
 koło podbiegunowe północne
     – північне полярне коло
 Koszalin – Кошалін
 Kraków – Краків
 La Plata – Ла Плата
 Lizbona – Лісабон
 Montevideo – Монтевідео
 Nizina Chińska – Китайська низовина
 Ocean Atlantycki – Атлантичний океан
 Ocean Indyjski – Індійський океан
 Ocean Spokojny – Тихий океан
 Ostra Brama – Остра брама
 Parana – Парана
 Pekin – Пекін
 Polska – Польща
 Porto Alegre – Порто-Алегрі
 Półwysep Antarktyczny
     – Антарктичний півострів
 Szanghaj – Шанхай
 Tasmania – Тасманія
 Tybet – Тибет
 Urugwaj – Уругвай
 Warszawa – Варшава
 Wrocław – Вроцлав
 Zwrotnik Koziorożca – Тропік Козорога
 Zwrotnik Raka – тропік Рака

З відгуків рецензентів:

Читаючи *посібник*, можна зробити висновок, що перевірка знань та умінь не обов'язково повинна бути напруженою чи складною. Завдання винахідливі, добре проілюстровані та різноманітні за змістом та формою. Вирішення їх настільки ж захоплююче, як і хороша головоломка. І так само як у випадку головоломки – маємо велике задоволення, коли знаємо, як вирішити всі завдання! Якщо не вдається вирішити все, тоді з'являється чудова можливість виявити, над чим ще потрібно працювати. Чудовий навчальний матеріал!

д-р Божена Кіціньска

Слід зазначити, що в завданнях наголошується на тих питаннях, які перевіряють навички та застосування знань на практиці. Особливо це стосується використання карт, фотографій та інших джерел для отримання та опрацювання географічної інформації. У цьому контексті слід позитивно оцінити графічний матеріал, яким супроводжуються завдання. Він включає в себе карти і діаграми, а також малюнки та фотографії. Він багатий і добре підходить до змісту окремих завдань. Правильним підходом слід вважати акцент, який кладеться на завданнях, що підтверджують здатність визначати зв'язки та залежності між елементами географічного середовища, його природними елементами та соціально-економічними аспектами.

д-р габ. Томаш Опах

Структура *посібника* чітка і вона точно відображає зміст навчальної програми. *Посібник* є цінним інструментом у процесі планування, виконання та здобування географічної освіти в початкових школах. Комплементарність способу презентації, що застосовується у *посібнику*, робить його точним інструментом для всебічної підготовки учнів до екзамену для восьмикласників.

д-р габ. Томаш Вітес